

CONTRA

nr 3 1983 årg 9 5:-

**Avhoppad östgeneral: Vi hade
agenter i Olof Palmes närhet!**

**INTERVJU MED
ALF & GIO**

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger per år
ISSN 0347-6472
Contra-Tryck, Stockholm 1983

Ansvarig utgivare

Christer Arkefors
Ställföreträdande ansv utg: Benny Rung

Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm.
Telefon 08-751 56 26

Prenumeration

39 kronor per år. Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller bankgiro 261-2638.

Finland: 32 mark per år. Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge: 39 norska kronor per år. Norskt postgiro 1 99 82 77.

Danmark: 49 danska kronor per år. Dansk postgiro 1 69 06 98.

Redaktion

Ches Almgren, Christer Arkefors, Anders Fjällström, Carl G. Holm, Göza Mölnär och Benny Rung.

Övriga medarbetare

Bertil Lindblom, Lennart Klereskög, Roger Söderqvist, Monica Wiegert, Dennis Brinkeback och Jüri Lina.

Utländskorrespondenter:

Allan C. Brownfeld, Washington

Harry Jones, London

Robert Champlin, Toronto

Per Danielsen, Oslo

Länskontakter

Stockholm: Rune Andersson 08-758 17 47

Uppsala: Maurizio del Bianco 018-46 16 97

Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62

Östergötland: Michel Cloarec 0142-508 02

Jönköping: Carl G. Löverhult 0380-159 90

Kronoberg: Se Jönköping

Kalmar: Bertil Lindblom 0480-862 38

Gotland: Alf Norbäck 0498-102 06

Blekinge: Se Kalmar

Kristianstad: Se Malmöhus

Malmöhus: Mats Ingelström 0418-149 95

Halland: Monica Wiegert 0340-204 96

Göteborg: Robert Ask 031-20 55 19

Älvsborg: Ulf Kihlberg 033-15 81 34

Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44

Värmland: Jan Collander 0560-660 86

Örebro: Karl-Edvard Hellkvist 0581-132 22

Västmanland: Christian Moldén 021-14 61 88

Kopparberg: Fredrik Calles 023-295 93

Gävleborg: Grethe Bloungren 026-27 31 23

Västernorrland: Herbert Forsström 060-93022

Västernorrland: Stanley Skoglund 060-129694

Jämtland: Lennart Sundstedt 0642-100 49

Västerbotten: Hans G. Olsson 0910-358 12

Norrbotten: Elisabeth Fjällström 0970-141 54

Finnland: Roger Wessman 915-14 97 06

Ej signerat material har sammanställts av redaktionen. Copyright Stiftelsen Contra. Eftertryck endast efter överenskommelse.

Presslagd 1983-04-06

CONTRA-NYTT

Contra för Dig som vill vara välinformerad

Stora rubriker har den senaste tiden väckts av ett amerikanskt förslag om laservapen i rymden som försvar mot anfallande kärnvapenrobotar. För den som läser sin Contra är detta dock knappast någon nyhet. Projektet behandlades redan i nr 3 1981. Utvecklingen i Nicaragua — och tidigare sandinistledares kamp mot den nuvarande regimen — börjar också väcka uppmärksamhet i den "allmänna" pressen. Även här ligger Contra långt före. Läget i Nicaragua har vi behandlat utförligt ända sedan sandinisterna hotade att ta över — och en intervju med Eden Pastora publicerade vi i nummer 1 1983 (som utkom redan i december 1982). Nu har andra tidningar och TV följt efter. Det är bra. Men enda sättet för Dig att hålla Dig välinformerad är att se till att Du förnyar Din prenumeration på Contra.

Nya böcker

Denna gång kan vi erbjuda två nya skrifter. Den ena innehåller en samling anekdoter om Östeuropa. Sammanställningen är på sammanlagt ett hundratal sidor. Och Contras pris är 36:-.

Den andra skriften är författad av Bertil Häggman. Den har titeln *Den kommunistiska förintelsen* och ger en koncentrerad översikt över vad kommunismen hittills kostat mänskligheten i lidande och död. Skriften är på sammanlagt 48 sidor. Pris 19:-.

Skärpning i sydöstra Sverige!

Vi har sedan sist ytterligare byggt ut vår organisation med regionala ombud. Men än återstår en svart (eller skall vi säga röd?) fläck på kartan. Geografiskt koncentrerad till sydöstra Sverige. Vi saknar ombud i Kronobergs, Blekinge och Kristianstads län. Vi får be om skärpning hos alla Contra-vänner i sydöst. Hör av Dig till redaktionen om Du vill åta Dig ett enkelt och föga betungande hedersuppdrag!

Extrapris på Contra-affisch

Denna gång erbjuder vi extrapris på vår affisch med Alexander Solzjenitsyn och Andrej Sacharov. Affischen som är i formatet 50x70 cm kostar i vanliga fall 24:-. Vid beställning senast den 15 juni får Du affischen för 15:-. Porto tillkommer. Beställning sker enklast genom inbetalning i förskott på postgiro 85 95 89-4. Priset blir då inklusive porto 20:-.

Vi behöver ekonomiskt stöd

Vi planerar f n en rad nya — och som vi hoppas uppskattade — produkter. För att få fram dem behövs mer pengar. Vi är tacksamma för alla ekonomiska bidrag till Stiftelsen. Ditt bidrag kan medverka till att få fram nya vapen i kampen mot socialismen i Sverige.

Våra källor

Fremskritt heter en norsk veckotidskrift som är organ för Fremskrittspartiet, den nya friska fläkten i norska Stortinget. Varje nummer av Fremskritt innehåller visserligen ett par sidor hopplöst tråkig intern partiinformation, men resten av tidskriften är desto mer läsvärd. Innehållet behandlar naturligtvis till en del norsk politik (för det mesta en sida med referat från Stortinget, där Fremskrittspartiet framför åsikter som sällan eller aldrig låter sig höras i svenska riksdagen). Utrikesfrågor brukar ges ganska stort utrymme, liksom frågor som rör grundläggande ekonomisk ideologi. Ofta innehåller tidskriften längre artiklar som förklarar grunderna för nationalekonomin. En provprenumeration på 3 månader kostar 30 norska kronor. Adressen är postboks 815, Sentrum, Oslo 1, Norge. Postgiro 2 25 95 88 (norskt postgiro).

När fogden gav sig på Contra

Våra nitiska skattemyndigheter har satsat sina resurser på stor granskning av Contras räkenskaper. En granskning som syftade betydligt längre än vad lagen tillät. Sammanlagt något dussintal personer har varit inblandade i ärendet från skattemyndigheternas sida. Contras representant säger sig aldrig ha mött mer oförsämda och maktfullkomliga myndighetsrepresentanter, innan Contra satte hårt mot hårt . . .

Contra har haft en principiell kontrovers med skattemyndigheterna under det gångna halvåret, ärenden av stor principiell vikt, som tagit mycket tid i anspråk. Erfarenheterna av skattemyndigheternas agerande är beklämmande. Så långt ärendet avancerat hittills har det dock varit möjligt att via rättslig prövning få fogdarna att ta reson.

Bakgrunden är i korthet följande. Den 13 september fick Stiftelsen Contra meddelande från länsstyrelsen att stiftelsen var föremål för skatterevision. Redan några dagar tidigare hade stiftelsen fått fram indikationer på att något sådant var i görningen. Antydningarna kom från källor som står sovjetiska intressen nära. Sannolikt har dessa intressen gett skattemyndigheterna ett "tips". Uppläggnings- och revisionsarbetet var sådant att stiftelsen fick intryck av att den som initierat revisionen hade haft tillgång till vissa uppgifter om Contras ekonomi, som spritts ganska brett, men inte haft tillgång till stiftelsens deklaration, som ju skattemyndigheterna fått sedan tidigare.

Skatterevision kan göras hos vem som helst som är skattepliktig. Men det görs inte särskilt många skatterevisioner varje år, om man sätter dem i relation till antalet deklarationer. Antalet revisioner är 15.000, antalet deklarationer över sex miljoner. (Eftersom revisionerna huvudsakligen avser rörelser kan man också göra jämförelsen med de cirka 550.000 deklarationerna för rörelse, men en del av revisionerna avser privatpersoner).

Okunniga taxeringsmyndigheter

Redan den 14 september överlämnade Contra fullständiga räkenskaper. Räkenskaper som återlämnades först den 18 mars i år. Contra överlämnade dock *inte* postgirotalonger från prenumeranter och bidragsgivare. Detta med hänvisning till grundlagens stadganden om s k åsiktshemlighet, myndigheterna är förbjudna att med tvångsmedel skaffa in sådana uppgifter. Därmed är också Contras prenumeranter och bidragsgivare skyddade för skattemyndigheternas insyn.

Grundlagen är dock uppenbarligen inte något som ingår i utbildningen av tjänstemän

på skattemyndigheterna. De klarar inte ens av att hålla rätt på de vanliga skatteregler som är så centrala att de återges på de egna blanketterna!

Skattervisorerna lät sig nämligen inte nöja med de handlingar som överlämnats, där storleken på varenda transaktion framgick och där det också fanns verifikationer (kvitton, kontoutdrag från postgirot osv) på varenda post. Skattervisorerna krävde att, i strid mot grundlagen, få in samtliga postgirotalonger med namnuppgifter på samtliga prenumeranter, bidragsgivare och andra kunder! Talongerna är i ö i tryggt förvar, där varken skattemyndigheterna eller andra obehöriga skulle kunna komma åt dem.

I materialet framgick alla siffror, men skattemyndigheterna kunde inte kontrollera uppdelningen på försäljningsintäkter (skattepliktiga) och bidrag (skattefria). Genom de kontrollförslag som Contra erbjöd hade dock en sådan kontroll varit möjlig, men taxeringsdirektören vägrade att gå med på förslagen. Han krävde att för varje enskild bidragsgivare (flera tusen personer!) få lägga ihop årets bidrag för att kontrollera att inte gränsen för gåvoskatt på 2.000 kronor överskridits. Det spelade ingen roll att Contra som stiftelse med politiskt syfte inte är skyldig att betala gåvoskatt!

Saken skulle kontrolleras ändå!

När revisorerna krävde in materialet gjorde Contra först invändning med hänvisning till 56 par 4 mom i taxeringslagen, där det sägs att skyldighet att lämna ifrån sig handlingar inte föreligger om det finns "synnerliga skäl". Denna regel finns avtryckt på skattemyndigheternas blanketter, men varken taxeringsrevisorn eller taxeringsdirektören ville kännas vid regeln. Taxeringsdirektören, som personligen undertecknat blanketten, hävdade i ett samtal med Contras representant att det inte fanns någon sådan regel. När vi då läste högt ur lagboken för honom försvann han från sin telefon i tio minuter för att kontrollera saken. Han tvangs därefter ge vika, men bara en bit. Han hävdade naturligtvis att det inte fanns några skäl för undantag, och krävde att Contra

skulle lämna in en inlaga till länsrätten samma dags eftermiddag.

Domstolsprövning

Till saken hör att Contra erbjudit sig att antingen överlämna vidimerade kopior på samtliga talonger (men med övertäckta namnuppgifter), att låta skattemyndigheterna granska talongerna hos Contra, men med namnuppgifterna övertäckta, eller att Contra skulle utse (och skattemyndigheterna godkänna) en auktoriserad revisor som skulle utföra granskningen. Alla dessa förslag avvisades. Samtliga handlingar skulle i original omgående överlämnas till skattehuset.

Contras representant i detta ärende, som har tio års yrkesmässig erfarenhet av kontaktarbete med offentliga myndigheter (dock ej skattemyndigheter) säger sig aldrig någonsin tidigare ha upplevt mer självgoda och direkt oförsämda myndighetsrepresentanter. En annan person som utsatts för skatterevision (i ett annat län) betecknar skattemyndigheternas handläggare som "smågangsters som hoppas på att bli befordrade genom att vara så hänsynslösa som möjligt".

Contra lyckades utverka ytterligare några dagars respit med inlagan till länsrätten, vi engagerade en advokat och drev hårt invändningarna både enligt grundlagen och taxeringslagen. Ärendet åkte snabbt upp på toppnivå inom skattemyndigheten. Skattechefen Lars Johansson (chef för hela skatteväsendet i Stockholms län) deltog personligen i rättegången som leddes av lagman Åke Lundborg, chefen för länsrätten (som hade haft mellan 60 och 70 andra domare som kunde ha tagit hand om målet). Nu var det en helt annan inställning från myndigheternas sida. Det var inte fråga om att ovillkorligt tvinga Contra till underkastelse. Tvärtom pressades skattemyndigheterna att överge sin tidigare omedgörlighet. Domstolsförhandlingen slutade i förlikning. Länsstyrelsens revisionschef (chef för all taxeringsrevision i länet) skulle personligen på Contras lokaler och under Contras överinseende tillåtas göra stickprov bland talongerna, dock endast för granskning på platsen. Denna revision är sedermera genomförd. I bästa samförstånd och utan att det, som i tidigare led av revisionen, fanns behov av att ge revisorn elementära föreläsningar i bokföringsteknik (något som var nödvändigt när vi hade att göra med taxeringsrevisorn på lägsta nivå).

Contra har framgångsrikt skyddat bidragsgivarnas och prenumeranternas integritet. Men detta har tagit lång tid i anspråk och kostat tusenlappar i advokatarvode, arvode som Contra måste betala själv, trots att vi i praktiken vann processen

Pjotr Grigorenko:

Vem är Jurij Vladimirovitj Andropov?

Den nye sovjetiske ledaren Jurij Vladimirovitj Andropov representerar på inget sätt något nytt och annorlunda i sovjetisk politik. I Sovjet gör man som bekant karriär genom att anpassa sig till systemet i minsta detalj. Den kände dissidenten general Pjotr Grigorenko (numera bosatt i USA) ger här en bakgrundsteckning av Jurij Andropov. Inte minst intressant är att Andropov började sin karriär i kriget mot Finland, bakom de finska linjerna.

Jurij Andropov började sin politiska karriär under 1930-talet i den kommunistiska ungdomsorganisationen Komsomol. Han var tjugosju år när andra världskriget bröt ut och innehade då en hög partipost i Karelsk-finska sovjetrepubliken. Där ledde han en guerillarebelse bakom tyskarnas och finnarnas linjer. Moskva lade märke till hans insatser och han blev 1951 erbjuden arbete vid centralkommittén för Sovjetunionens kommunistiska parti. 1953 överfördes han till utrikestjänst, där han med stort självförtroende flyttade fram sina positioner mot toppen. När Krusjtjevs stridsvagnar 1956 krossade den ungerska revolutionen var Andropov Sovjets ambassadör i Budapest., och han spelade en ledande roll för underkuvandet av revolten. Ett år senare återvände han till centralkommittén som chef för avdelningen för förbindelser med kommunistpartier inom östblocket. Krusjtjev var nöjd med Andropov, och samma gällde Brezjnev. 1961 invaldes han i centralkommittén och 1966 utnämndes han till centralkommitténs sekreterare.

I maj 1967 fick han en ovanlig utnämning. Trots att han inte var professionell "tjekist" (medlem i hemliga polisen) gavs han ansvaret för en mäktig organisation för terror, förtryck, undergrävande verksamhet och spionage, med en personal på nästan en halv miljon man. Under nästan ett och ett halvt årtionde styrde han framgångsrikt denna apparat, samtidigt som han engagerade den i verksamhet utomlands i en omfattning som tidigare saknat sitt motstycke.

Även en så yttlig granskning av Andropovs karriär visar att det är en dynamisk, klok och försiktig man med en bred och varierad erfarenhet från parti och regering. Detta tillsammans med hans — med sovjetiska mått mätt — ungdom (sextioåttå år) innebär att Andropov vann kampen om "tronen". Men det innebär på inget sätt någon indikation om att Andropovs maktutövande skulle föra Sovjetunionen in på en väg mot demokrati. I en intervju med en amerikansk journalist den 13 juni 1982 berättade Vladimir

Sacharov*, en sentida avhoppare, om några av Andropovs särdrag, som att han kan engelska, att han har en stor samling av amerikanska böcker och amerikanska pop- och jazzskivor, särskilt av Glenn Miller, hans skicklighet att spela tennis och att han är svag för amerikansk whisky och fransk konjak. Andropov gjorde allt han kunde för att få in sin son i Amerika-klassen, en liten privilegierad grupp studenter som studerar Förenta staterna. "Det verkade," säger Sacharov, "som om Andropov var fascinerad av Förenta staterna och beundrade allt som kom från Amerika". Men Sacharov som själv tillhörde och hade god insikt i den sovjetiska eliten avslutade på följande sätt:

"Jag överdriver inte hans förtjänster, och är inte frestad att göra det... Jag beskrev bara hans smak, som är ovanlig för en sovjetisk pamp... Jag tror att han är klyftigare än sina kollegor, mer mottaglig för intryck, mindre gammalmodig. Men han är samtidigt produkten av och en av skaparna av ett system som bygger på totalt förtryck. Han vet hur man skall ha fullständig kontroll över människor. Han förstår också hur han skall behålla makten själv, och hålla sig kvar vid makten, han måste utrota alla antydningar till spirande frihet."

Sacharovs sista mening säger något som inte beaktas av dem som tror på Andropovs demokratiska inställning. För att veta vad som väntar det sovjetiska folket under Andropov är det nödvändigt att noggrant granska hur han arbetade inom KGB.

* Vladimir Sacharov är son till en diplomatkarriär och har genomgått utbildning vid Moskva-Institutet för Internationella Förbindelser. Han tjänstgjorde som diplomat i Jemen, Egypten och Kuwait. Han rekryterades av KGB och senare av CIA. Han är nu trettiosju år och bor med amerikansk hustru i en förort till Los Angeles. Han var ungdoms- och studiekamrat med Jurij Andropovs son Igor. Hans fall finns närmare beskrivet i kapitel 2 i John Barrens bok *KGB*, utgiven av Contra. Tyvärr är boken slut på förlaget, men den finns att låna på bibliotek.

Sjarygin-fallet

Jag börjar med ett fall som jag själv känner mycket väl till. Under 1960-talet grep KGB Mykola Sjarygin-Boduliak, en brittisk affärsman i Moskva. Han anklagades för spioneri och högförräderi. Vid det allra första förhöret sa den leende förhørsledaren till honom: "Anklagelserna är nonsens. Var vänlig skriv under på att du vill arbeta för ditt fäderneslands bästa, så får du återvända till hotellet". Sjarygin avvisade indignerat erbjudandet och fördes tillbaka till fängelset. Åklagarmyndigheten återkom gång på gång med samma erbjudande. De lovade att släppa honom fri om han antog deras förslag, och hotade honom med åtal för högförräderi om han vägrade. Men det fanns ingen anledning att misstänka honom för spioneri.

Som ung pojke fördes Sjarygin under andra världskriget till Tyskland som tvångsarbetare ("Ostarbeiter"). Efter kriget flyttade han till England, där han fick universitetsutbildning och började arbeta för ett brittiskt företag. Eftersom han kunde ryska och ukrainska erbjöds han arbete vid företagets filial i Moskva. En tid efter sin ankomst till Moskva greps han och trots det olagliga i gripandet hölls han i fängelse och utsattes för brutala förhör. Efter mer än sex månader varnade förhørsledaren att Jurij Andropov, KGB-ordföranden, personligen skulle tala med honom. Han fördes från våning till våning och genom kontroller och korridorer. I ett jättelikt kontorsrum ställde Andropov en enda fråga: "Så du håller fast vid ditt beslut — och vägrar liksom tidigare att arbeta för ditt fädernesland?" Sjarygins svar var tyst men bestämt: "Storbritannien är mitt fädernesland".

Andropov kunde inte längre kontrollera sig. Han skrek och sa att eftersom Sjarygin var född i Ukraina var det osannolikt att den brittiska drottningen skulle förklara Sovjetunionen krig för Sjarygins skull, och KGB skulle därför ta lagen i egna händer.

Och det är så det är med Andropov! Laglösheten är fullt acceptabel för denne "demokrat", så länge ingen kan sätta dit honom.

Sjarygin avtjänade ett tioårigt fängelsestraff. När han släpptes erbjöds han sovjetiskt medborgarskap. Han vägrade, men eftersom de sovjetiska myndigheterna inte ville släppa ut honom om han inte accepterade erbjü-

dandet, gav han till sist med sig och återvände efter flera månader till England. Nu bor och arbetar han i London. Där träffade jag och min fru honom och fick höra honom berätta sin litterära historia.

Krimtatarerna

En annan del av bevismaterialet har kollektiva hjältar. Krimtatarernas kamp för att få återvända till sina fäders jord — till Krim — hade fått en sådan omfattning att särskilda åtgärder måste vidtas 1967. De sovjetiska ledarna kunde inte längre låtsas som att ingenting hände. Krimtatarerna fick därför besked om att deras delegation skulle tas emot av en kommission som utsetts av centralkommittén. Uppvaktningen ägde rum sommaren 1967. När centralkommitténs kommission kom in blev krimtatarernas delegation överraskad, eftersom kommissionen innefattade inrikesminister Sjolokov, riksåklagaren Rudenko och KGB-ordföranden Andropov. Den senare ledde kommissionen. Deras närvaro syftade uppenbarligen till att ge tatarerna besked om att landets alla kontrollmyndigheter skulle användas mot dem och att samtalen skulle föras utifrån en styrkeposition.

Men sakerna utvecklades inte helt som kommissionen hade tänkt sig. Sedan Andropov bett delegationen att framlägga sina krav, reste sig en delegat och frågade honom: "I vilken egenskap är du medlem i kommissionen? Är du här som suppleant i politbyrån eller som KGB-ordförande?"

"Spelar det någon roll?" svarade Andropov. "Vi är alla tre ledamöter i centralkommittén, och var och en har dessutom ett visst ämbete".

"Det spelar visst roll. Om du är här som suppleant i politbyrån ska vi framföra våra åsikter. Men om du är här som KGB-ordförande lämnar vi rummet, utan att ens börja överläggningarna".

Andropov insåg att det inte skulle fungera att tala utifrån styrkepositionen och sa: "Naturligtvis utsågs jag till ordförande i kommissionen i min egenskap av suppleant i politbyrån." Och krimtatarernas delegat svarade nöjt: "Då kan vi börja. Det är bara det att vi inte har någon huvudtalesman och ingen ledare. Var och en av oss har fått uppdraget från vårt folk. Därför måste ni lyssna lika mycket till oss alla." Andropov måste svälja detta också. Sedan varje delegat sagt sitt sammanfattade Andropov: "Vi har lyssnat till er, och vi skall rapportera till centralkommittén. Sedan kommer sannolikt ett beslut att fattas inom en snar framtid."

Efter Andropovs avslutningsord frågade krimtatarerna om de fick rapportera för sitt folk om saken. Andropov försäkrade dem att de skulle få göra det, och han tillade vänligt: "Om ni så önskar skall jag personligen ringa Rasjidov (förstesekreteraren i kommunistpartiet i Uzbekistan) för att ordna bästa tänkbara lokal åt er." Men det var en lögn. Delegaterna fick ingen lokal; inte ens ett utomhusmöte tilläts och de som samlades

*Jurij Vladimirovitj Andropov
Kortet togs när han var chef för hemliga polisen KGB.*

skingrades. Bara med största svårighet och i små grupper lyckades delegaterna rapportera om sitt möte med centralkommitténs kommission.

Det dokument som mötet med Andropovs kommission resulterade i visade sig också vara en stor lögn. Jag syftar på Högsta Sovjets Presidiums dekret den 5 september 1967. Som blandning av hyckleri, fräcka lögn och tomt prat är dokumentet unikt. Dekretet förklarar att "anklagelserna" om förräderi varit "ogrundade" och försäkrade krimtatarerna alla rättigheter som tillkommer sovjetiska medborgare, inklusive rätten att bosätta sig var som helst i Sovjetunionen, med vederbörlig hänsyn tagen till passbestämmelserna. Men dessa bestämmelser innehöll en paragraf som förbjöd krimtatarerna att bosätta sig på Krim. Dekretet talade om "medborgare av den tatariska nationen som tidigare bott på Krim".

Sedan dekretet tillkännagivits, började förtrycket av krimtatarernas nationella rörelse. Representanter som överbringade petitioner till Moskva greps, pryglades och skickades tillbaka till Uzbekistan. Trupper och milisförband skingrade demonstrationer och möten. De som utan tillstånd flyttade till Krim — och det rörde sig om tiotusentals — vräktes från de hus som de köpt och deporterades till Uzbekistan. Husen jämnades med marken av schaktmaskiner och ägarna fick ingen ersättning. De som vräktes rånades och pryglades. Arresteringar och rättegångar med falska anklagelser fortsatte. Mer än 300 personer dömdes till fängelse. Krimtatarerna kommer aldrig att glömma "demokraten" Andropovs "vänliga" leenden och "lena" röst.

Andropovs kreativitet

Men det var inte bara frågan om krimtatarerna som Andropov löste på ett så kreativt

sätt. Allt han rörde vid fick märken efter hans "kreativa" tänkande. Rörelsen för mänskliga rättigheter har rapporterat om hur sovjetiska rättegångar går till och har ställt domstolarna vid skampålen. Andropov uppfann därför ett sätt att isolera rättegångs-salarna från medlemmarna i rörelsen för mänskliga rättigheter. Domstolarna, som många ännu tror är öppna institutioner, fylls med KGB-agenter som låtsas tillhöra allmänheten.

Speciella psykiatriska fängelsesjukhus har visat sig vara mycket effektiva när det gäller att bekämpa rörelsen för mänskliga rättigheter. Andropov insåg genast detta och dessa "nyttiga" institutioner började snabbt öka i antal. 1964, första gången jag själv arresterades, fanns två speciella psykiatriska sjukhus i Sovjetunionen (i Kazan och i Leningrad). När Andropov började arbeta för KGB fanns redan tre. Under hans första sju år vid KGB tillkom ytterligare åtta; nu rör det sig om sammanlagt cirka trettio. Alla regionala psykiatriska sjukhus används också för "nyttig" verksamhet, som exempelvis i kampen mot de oliktankande.

Men Andropov visste att han inte skulle vinna mycket enbart på förtryck genom rättssalen. Det var nödvändigt att inpränta fruktan i bredare kretsar. Så han såg till att Högsta Sovjets presidium antog en resolution som skulle innebära en serie varningar. Kärnan i resolutionen är följande. När nya namn dyker upp bland de oliktankande inbjuder KGB dessa nybörjare till ett samtal. Man skall "förklara" för nykomlingarna att de skaffat sig "farliga bekanta". Vid samtalets slut fick de ett dokument att skriva under, ett dokument som tjänade som varning. I dokumentet sägs att den som inte förändrar sig kommer att arresteras och att varningen kommer att betraktas som en försvarande omständighet vid rättegången.

"Humanitet" är inte heller främmande för vår "demokrat". Pastor V. A. Sjelkov, den åttiotreåriga ledaren för sjundedags-adventisterna, dog efter att ha avtjänat ett och ett halvt år på ett femårigt straff i ett läger med hård regim. Andropov som lärt sig av saken såg till att O. J. Mesjko, fungerande ledare för den ukrainska Helsingforsgruppen, en allvarligt sjuk kvinna på sjuttiofem år, bara fick ett mycket "milt" straff. Hon fick inte fängelse eller lägerinternering under livshotande betingelser. Hon dömdes bara till fem års inre exil under livshotande betingelser. Detta är en gangsters humanitet, humaniteten hos någon som vill vara säker på att offren mördas. Men det är hans beslut om Solzjenitsyn och Sacharov som anses vara särskilt "briljanta".

Alexander Solzjenitsyn deporterades från Sovjetunionen. Man räknade med att deporteringen skulle beröva honom martyrglorian, och därmed göra hans verk mindre attraktiva. Resten skulle KGB i utlandet och dess medhjälpare ta hand, ofta ovetande om vilka intressen de tjänade. Tanken var

(Forts på sid 9)

Företagen är till för konsumenterna!

Företag som inte inser att deras uppgift är att tjäna konsumenterna försvinner snabbt. I ett kapitalistiskt system. I ett socialistiskt system kan man administrera fram företag med helt andra uppgifter. Det är grunden till de socialistiska systemets ineffektivitet. Det skriver professor William C Dunkelberg.

För att bäst förstå småföretagens roll i samhället måste man börja med fråga hur och för vem ekonomiska beslut fattas. Detta kommer i huvudsak att avgöra småföretagens uppgift i ekonomin. Hur väl småföretagen fungerar kommer också att bero på den ekonomins politiska struktur, eftersom det politiska innehållet i de ekonomiska besluten kommer att avgöra vilka signaler (incitament) som småföretagaren får del av. Att säga att "småföretagsamheten" svarar för en stor eller liten del av den ekonomiska verksamheten säger förvånande lite om dess verkliga betydelse och dess verkliga funktion. Man behöver bara se på en sådan sak som den relativt obetydliga storleken på den "fria" jordbruksmarknaden i Sovjet för att förstå den potentiella skillnaden mellan begrepp som storlek, betydelse och effektivitet. Utvecklingen mot småskalighet i Italien under senare tid har exempelvis lika mycket att göra med det politiska systemet som med småskalighetens effektivitet. I länder som genomgår omvälvningar och oro verkar det bara vara de små företagen som kan anpassa sig och framgångsrikt tillverka och leverera varor och tjänster. Småföretagsamhetens resultat och effektivitet måste alltså analyseras utifrån den politiska miljön.

I en ren marknadsekonomi är svaret på frågan "för vem" konsumenten, vars önskemål förmedlas genom röster som uttrycks i kronor och ören. Den produktion som kommer till stånd återspeglar dessa röster och hur de är fördelade hos befolkningen. Det är därför möjligt att marknaden kommer att producera husdjursmat, medan en del människor dör av svält. Men det betyder inte att marknaden misslyckas med sin uppgift. En marknad med konkurrens kommer nära att spegla konsumenternas önskemål sådana de uttrycks med rösterna i kronor och ören. När vi misstycer till en del av marknadens resultat är det snarare inkomstfördelningen vi vänder oss mot, inte marknadens funktionssätt. Fördömanden av "systemet" är i själva verket

klagomål på att vi alla inte är jämlika på marknadsplatsen.

I en fullständigt planerad ekonomi fattas beslut om produktion och investeringar av en central regeringsmyndighet. Ägande eller kontroll över flertalet resurser ligger hos staten. Som vi kommer att se betyder det en minimal roll för "småföretagsamheten", eftersom storleken på företagen beror på beslut fattade av staten beträffande varor och tjänster och hur de skall produceras. Från statens utgångspunkt kan det vara billigast att ha en enda stor livsmedelsaffär mitt i sta'n. Alla kunder måste ta sig dit för att handla. I en marknadsekonomi skulle konsumenterna ha föredragit — och betalt för — bekvämligheten att ha fler butiker utspridda. Det är bara en slump om detta kommer att gå in hos beslutsfattarna i en fullständigt planerad ekonomi.

Naturligtvis är alla våra ekonomier "blandekonomier", som innehåller inslag av båda typerna av marknader. En del marknader bygger på fri konkurrens, medan andra är beroende av statliga regleringar eller statliga bidrag, och andra består helt och hållet p g r a statliga beslut. Blandningen varierar mellan olika länder och som en följd av detta varierar också småföretagsamhetens betydelse.

I en blandekonomi spelar den fria marknaden en mycket betydelsefull roll. Men några företag kan arbeta under kollektiv (statlig) ledning eller ägande. Och som en stor kund kommer staten att avge många röster i kronor och ören på de konsumenters vägnar som den representerar. Den kommer att förskjuta blandningen och utbudet från marknadssektorn i samma omfattning som inkomsterna omfördelas genom statliga åtgärder.

Småföretag i marknadsekonomi

Det är i en fri marknad som man bäst förstår småföretagsamheten. På en fri marknad resulterar risktagande i framgång eller misslyckande och konsumenternas röster i kronor och ören är de som till syvende og sidst avgör saken. Företagarna provar sina idéer på marknaden och utmanar de företag och teknologier som redan finns, och kommer med alternativ som kan vara bättre. Framgångsrikt nytänkande belönas med vinster, som ger kapital för tillväxt och incitament att bygga ut. Framgången följs av konkurrenter i ädel tävlan när det är möjligt, något som ser till att konsumenten får det hon vill till lägsta möjliga kostnad. Detta innebär att konsumenten kan köpa så mycket som möjligt för sin inkomst — konkurrensen minimerar slöseriet.

Även om beskrivningen är idealiserad så är det kärnan i konkurrensökonomins växtkraft. En del framgångsrika företag blir mycket stora, och skapar en marknad för små företag att sälja specialiserade tjänster rörande företagsstrategi.

De små företagens framgångar skapar jobb. Det skapar i sin tur en marknad för de små företag som tillhandahåller varor och tjänster till en växande och alltmer välmående befolkning. Det har beräknats att mellan 1969 och 1976 skapade företag med mindre än 20 anställda ungefär två tredjedelar av alla nya jobb i USA. Idag sysselsätter ungefär 5,5 miljoner småföretag sammanlagt 37 miljoner människor, hälften av alla sysselsatta utanför den offentliga sektorn, och de svarar för 40% av bruttonationalprodukten. Inte mindre än 15 miljoner deklarationer för rörelse lämnas in varje år, de allra flesta representerar företag utan anställda, många av dessa begynnelsen till morgondagens framgångsrika småföretag.

Nya idéer frodas i en sådan miljö. I USA, med alla dess hinder för utveckling av småföretag, har man räknat fram att mellan 1953 och 1973 framställde småföretagen mer än 20 gånger så många innovationer (uppfindingar) per satsad forskningsdollar som de stora företagen. En annan studie kom fram till att två tredjedelar av alla innovationer gjordes i småföretagen.

Det lilla företaget är livsluften för den fria marknaden. Nya teknologier och idéer införs och provas av nya företag. Nya företag på marknaden tvingar existerande företag att utveckla nyare och mer effektiva produktionsmetoder. De företag som är effektiva och de som tillhandahåller varor och tjänster för vilka det uppstår marknader överlever och växer. De som inte uppskattas av konsumenterna, eller inte tillhandahåller de billigaste insatsvarualternativen för de större företagen, kommer att misslyckas. Deras tillgångar kommer att köpas upp av andra nya eller existerande företag när utvecklingen går vidare.

Framgångsrika småföretag kommer att växa sig större när det blir fördelaktigt att producera i längre serier. När de växer till den bästa tänkbara storleken innebär det att de kan dra nytta av stordriftsfördelar. Men om det inte finns några sådana fördelar kommer själva transaktionskostnaden att bli betydelsfull för att avgöra antalet företag på marknaden. En stad kan t ex försörjas av en enda stor frisersalong. Men eftersom det inte finns några stordriftsfördelar hos en sådan kommer en frisör som startar en egen salong i någon stadsdel att skaffa sig kunder

Företaget är till för konsumenterna! En självklarhet för alla ekonomer. Men okänt för många politiker. Och för företagsledare som skyddas av statliga regleringar. Det behövdes exempelvis en Jan Carlzon för att upptäcka den saken i Linjeflyg...

eftersom det är bekämare (billigare) för kunden och eftersom det stora företaget inte kan erbjuda lägre priser (eftersom det inte finns några stordriftsfördelar) för att kompensera kunden för den bristande bekvämligheten. På detta sätt minimeras kundens sammanlagda kostnader.

Småföretaget är på detta sätt konkurrensens arbetsmaterial. Frihet att ge sig in på och lämna en marknad, konkurrens mellan företag, det är det som ger vad konsumenterna vill ha till lägsta möjliga pris. Slöseri minimeras eftersom konkurrensen successivt slår ut de mindre effektiva. Företagen har frihet att göra den vinst de kan genom att tjäna konsumenterna på det bästa sätt de kan tänka ut. Om vinsterna på något område är blottre än på något annat, kommer företagen att börja styra in åt det hållet och dra sig ur de mindre lönsamma bitarna. Denna process garanterar att så få bra idéer som möjligt går förklarade, att produktionen är så stor som våra resurser tillåter och att sammansättningen av vår produktion är sådan som slutkonsumenterna på marknaden vill ha den. Småföretagen och företagarna bakom dem är den mekanism som gör allt detta möjligt.

Småföretag i planekonomin

I en planekonomi är det politiska beslutsfattare, inte konsumenterna, som bestämmer produktionen. Planerarna bestämmer vad som skall produceras, i vilken mängd, till vilket pris, och hur och på vilket sätt det skall produceras. Alla resurser ägs av staten. Även om vi accepterar tanken att det är planerarnas och inte konsumenternas önskemål som skall tillgodoseas, så är sannolikheten att detta skall kunna göras effektivt mycket liten.

Viktigast är avsaknaden av incitament. Det finns inget incitament att ta risker och pröva nya idéer. Enskilda personer äger inga resurser, och de får inte behålla vinsterna av ett framgångsrikt risktagande. Det finns små incitament att vara effektiva i frånvaron av en konkurrent som försöker begränsa

sina kostnader och priser så mycket som möjligt för att öka sin marknad. På detta sätt missar man många nya idéer, innovationer kvävs och kostnaderna blir högre än vad som vore nödvändigt.

I en konkurrensekonomi är ett nytt litet företag ett ekonomiskt experiment som, om det är framgångsrikt, kommer att kopieras många gånger om i större skala. Om det misslyckas är det en liten kostnad för samhället i stort. På detta sätt uppmuntrar marknaden sitt eget "forsknings- och utvecklingsprogram". I en planekonomi kan sådana experiment sällan utföras. Planekonomierna blir därför oftast kopier, som importerar idéer från andra ekonomiska system. Och företagsstorleken avgörs av planerarna. Planerarna kan inte räkna med att kunna driva alla de experiment som en marknad skulle göra för att hitta vad som är en bästa tänkbar storlek och lokalisering. Även om planerarna genomförde sådana experiment, så skulle ett försök att utvärdera experimenten inte rätt återspegla de ekonomiska krafter som skapar framgång på marknaden.

Eftersom varor har många egenskaper är det omöjligt för planerarna att precisera alla de egenskaper som kan vara önskvärda. Marknaden upptäcker dessa genom experimenterande — framgång eller misslyckande hos företagare som bara behöver ha en idé eller en modifiering som de behöver pröva. Företagarna står inte inför den omöjliga uppgiften att fastställa alla sådana egenskaper samtidigt. En historia om en direktör på en kullagerfabrik i en planekonomi åskådliggör problemet: Sedan han fått sin produktionskvot på nio ton och mycket noggranna instruktioner om stålqualität, utförande osv satte han igång att tillverka *ett* (kullager).

Småföretaget har alltså lika liten betydelse i planekonomin som innehållet i planerarnas beräkningar. Det har ingen särskild uppgift — storleken på företaget blir snarare en slump. Små företag kan svara för en stor del av sysselsättningen, men det beror bara på planerarnas beslut att skapa ett större antal

mindre företag istället för ett färre antal större. Det finns ingen betydelsefull uppgift för småföretaget om man saknar incitament och enskild äganderätt (den privata äganderätten till kapitalet eller anspråket på avkastningen från ett innovativt risktagande). Marknadens kollektiva förnuft kan inte efterliknas i planerarnas datorer.

Småföretag i blandekonomin

Hittills har vi diskuterat småföretagens uppgift i förenklade ekonomiska modeller — en fri marknad, i stort sett utan regleringar, och en fullständig planekonomi med en central myndighet som ägare av alla ekonomiska resurser. Denna förenkling tillät oss att diskutera företagandets unika bidrag till småföretagen. Oavsett om det är konsumenternas eller planerarnas önskemål som styr, så antog vi att små företag som fick incitament att tjäna pengar skulle utnyttja tillgängliga resurser effektivare. Fler idéer skulle prövas på marknaden och beslut om storlek på företagen, lokalisering, produktion, kvalitet och företagsledning skulle fattas så att så lite som möjligt av värdefulla resurser slösades bort. Även om planerarna försöker fatta dessa beslut så förmår de inte optimera antalet variabler som skall beaktas och kan inte komma fram med den enorma mängd nya idéer som skulle skapas av tusentals företagare.

Flertalet ekonomier innehåller inslag av buggsystemen — privata marknader likaväl som en offentlig sektor som kontrollerar en stor del av tillgängliga resurser. Beslut i den offentliga sektorn påverkar marknaden och företagsstorleken på många betydelsefulla sätt:

1. Statens upphandling är stor, och den anpassas inte alltid till de små företagens möjligheter. Det är dyrbart för staten att handla hos många små företag. Denna preferens för stora företag uppmuntrar framväxten av storföretag.

2. Staten skapar marknader som annars kanske inte skulle finnas, eller förstör eller

(Forts på nästa sida)

förminskar marknader i jämförelse med hur de skulle se ut i en fullständig konkurrensökonomi.

3. För all "planering" är det svårt för staten att precisera sina önskemål. Eftersom det är oprövat av marknaden presterar staten ofta en sämre produkt, eftersom producenternas enda krav är att de skall uppfylla specifikationerna.

4. Att hantera en central myndighet innebär en stor fast kostnad. Större företag har lättare att täcka dessa fasta kostnader, något som ger dem en fördel.

5. Regleringar som syftar till sociala nyttigheter (säkerhet, god miljö, information osv) innefattar stora fasta kostnader som ger de mindre företagen en nackdel.

6. Statens sätt att skaffa inkomster (skattesystemet) medverkar till att få företagen att fatta beslut som kan vara mindre effektiva när det gäller resursfördelning.

7. På samma sätt kan subventioner leda till ineffektivt resursutnyttjande.

En samlad bedömning av statens inflytande genom subventioner och regleringar är svårt att göra. Skattelagstiftningen leder till framväxten av många små rådgivningsföretag. Bostadssubventionerna öppnar möjligheter för många små byggföretag. Stora regeringskontrakt leder regelmässigt till anlitande av ett stort antal underentreprenörer. Det är svårt att säga om småföretagsambeten skulle vara starkare eller svagare utan en stor statlig sektor. I USA har småföretagens (de med mindre än 500 anställda) andel av bruttonationalprodukten minskat allteftersom den offentliga sektorns andel har ökat, ett statistiskt faktum som är förenligt med antagandet att småföretagsambeten har förlorat mark för att den offentliga sektorn har växt. Det stämmer också med statens uppenbara tendens att handla mest med storföretag. När staten tar en större andel av de samlade resurserna leder det till att storföretagen tjänar på det, när beslutanderätten går över från enskilda konsumenter till ämbetsmän.

Andra utvecklingslinjer går parallellt med den offentliga sektorns tillväxt. Arbetslösheten har blivit ett allt besvärligare problem när småföretagsambeten, som skapar nya jobb, minskar i relativ betydelse. På samma sätt började viktiga mått på social välfärd (mordfrekvens, skilsmässofrekvens, våldsbrott osv) att försämrats under 1960-talets början, när den offentliga sektorn och storföretagsambeten började växa. Även om ingen har försökt presentera en teori för att sammankoppla dessa problem med "stor-driften" så finns det många sannolika länkar mellan antalet skapade nya jobb och dessa sociala problem.

Den senare tidens utveckling i Italien är tankeväckande. Under de senaste tio åren har den kanske starkaste delen av den italienska ekonomin varit småföretagsambeten. Attio procent av de italienska företagen sysselsätter färre än 50 personer. Fyrtio procent av arbetsstyrkan är nu anställd i företag med färre än 100 anställda

och små företag svarar för mer än en tredjedel av Italiens export. Ägarna till dessa företag nämner faktorer som flexibilitet, effektivitet i företagsledningen, specialisering, bättre relationer med de anställda och mindre statlig inblandning som en förklaring till småföretagsambetens framgångar. Mycket små företag, med färre än 15 anställda, undantas från en stor del av de kostsamma statliga regleringarna. Detta leder till att större företag försöker dela sig och specialisera sig för att undvika att få 15 anställda, även i de fall det inte är ekonomiskt effektivt. Praktisk skatteflykt stimulerar också tillväxten i denna sektor. Regeringen har valt att driva skattekraven med mindre kraft just för att främja vitaliteten hos småföretagsambeten.

I Frankrike sysselsätter småföretagen nästan 60 procent av de anställda i den privata sektorn utanför jordbruket, och svarar för 58% av motsvarande försäljning. Mellan 1968 och 1977 minskade antalet företag med ungefär tio procent. Företag med 50 eller fler anställda har krångligare relationer med facket, och företag med färre än tio anställda har fördelaktigare skatteregler.

Ingen diskussion av småföretagsambetens betydelse skulle vara fullständig utan att nämna den "svarta" ekonomin. Som en generalisering kan man säkert säga att ju större den offentliga sektorn är, ju större är den svarta ekonomin. En stor offentlig sektor betyder höga skatter och många regleringar, starka incitament för att kväva företagsambeten.

Det är inte heller förvånande att starka fackföreningar här spelar en roll. Deras "skydd" stärker intresset för fackets medlemmar att delta i den svarta ekonomin och ökar intresset för att anställa folk vid sidan om. Officiell italiensk statistik uppgav 1978 att bara 21,7 miljoner människor tillhörde arbetskraften i en befolkning på 55,8 miljoner. Det uppskattas att den svarta ekonomin sysselsätter upp till sex miljoner arbetare. Ungefär hälften av de 1,6 miljoner officiellt arbetslösa har "svarta" jobb, liksom ungefär 1,4 miljoner ungdomar mellan 15 och 29 som klassas som studerande (och alltså utanför arbetskraften), 1,3 miljoner människor över 50 år, 0,6 miljoner hemmafruar, 0,2 miljoner minderåriga (mellan 10 och 15) och 0,5 miljoner illegala invandrare. Extra knäckande och smitning från jobbet är legio. Roms huvudpostkontor sysselsätter exempelvis 1.500 personer och hanterar samma mängd post som ett privat företag med 300 anställda, de flesta av dessa anställda smiter från jobbet just vid huvudpostkontoret. Med arbetstid i den offentliga sektorn från 8 till 14 och massor av förmåner och en frånvarofrekvens på 50 procent är tillgången på kunnig postpersonal för den privata sektorn mycket god.

I USA som har en mycket större ekonomi, men också en mindre offentlig sektor och svagare fackföreningar, uppskattas den svarta ekonomin till mellan tre och fem miljoner människor, inklusive de illegala invandrarna. Dessutom har smitning från jobbet och

arbetsbyten ökat kraftigt under senare år, något som medför att en stor del av den ekonomiska aktiviteten försvinner bort från statistiken.

I Ryssland finns det ingen "officiell" arbetslöshet, men en omfattande undersysselsättning. Här florerar också den svarta ekonomin, även om straffen är mycket strängare än i flertalet ekonomier i den fria världen. Stölder på arbetsplatserna och svinn är som en följd av detta en mycket större del av den svarta ekonomin.

På gott eller ont så drivs det mesta av den svarta ekonomin som "småföretag". Här är det individer som reagerar på incitament — nu negativa incitament — i den offentliga regleringsverksamheten. Det sägs att få verksamheter ger större avkastning än skattesmitning. I USA ger beskattningsbara inkomster på 40.000 \$ en marginalskatt på nästan 50%, vilket gör avkastningen på skattesmitning mycket hög.* Enligt OECD:s siffror tar USA 30 procent av den samlade produktionen i skatt, jämfört med så mycket som 50 procent i Sverige, där man också räknar med att bytesekonomin och den svarta ekonomin är mycket omfattande.

Det behöver inte sägas att "svart" verksamhet kan ge små företag kostnadsfördelar som är lika stora som de skattefördelar som de stora företagen har, de företag som finner det vara svårare att delta i den svarta ekonomin på grund av sin mer formella uppbyggnad. Detta kan sägas motverka de fördelar som de stora företagen har när de förhandlar med myndigheterna. Men det finns en viktig läxa att lära av detta — med riktiga incitament så kommer företagare — oavsett system — att skapa jobb och arbeta effektivare när deras ansträngningar kopplas till den belöning de får. Det är olyckligt att dessa incitament är "negativa", något som hindra många företag från att delta och skapa fler jobb, antingen av moraliska skäl eller av rädsla för att åka fast.

Slutsatser

Småföretagen är mycket viktiga i ekonomin, oavsett system. I alla ekonomier svarar de mindre företagen för en stor del av jobben och produktionen. Detta gäller särskilt om den "svarta" ekonomin räknas in.

Men småföretagen har en mycket viktigare uppgift än att skapa jobb och producera. Småföretagen är och bör vara motorn i den ekonomiska tillväxten och förändringen. Dess framgångar skapar nya jobb och kapital för tillväxt. Genom småföretagen införs nya innovationer, teknologier och företagsledningstekniker. Varje framgångsrikt experiment bidrar till tillväxten i ekonomin (och en del skapar morgondagens storföretag). Misslyckanden avvecklas och resurserna används till annat.

Denna process genomförs bäst i en miljö med fri marknadsekonomi, där varje före-

* Med svenska marginalsattesatser på 75% blir skattesmitning rent matematiskt tre gånger så lönsamt som ansträngningar att öka inkomsten med samma belopp.

tagare utsätts för konkurrens hotet för att hålla nere kostnaderna och har nytta av att pröva nya idéer, eftersom han får behålla frukterna av en framgång. Även om sådana frukter kan vara kortlivade, när konkurrenter tar efter, så har företagaren ständigt incitamentet att förbättra sin situation antingen genom förbättrad effektivitet eller genom införande av nya produkter som tillgodoser hittills förbisedda behov på marknaden. Resultatet av en sådan verksamhet är en produktion som tillgodoser konsumenternas önskemål till minsta möjliga kostnad. Dessutom ges största möjliga chans för innovationer, och risken att nya idéer skall lämnas oprövade minimeras.

Trots de uppenbara fördelarna i en stark och livskraftig småföretagsamhet verkar den offentliga sektorns inblandning i ekonomin att motverka småföretagsamheten. Detta sker genom att incitamenten minskas, nyckeln till allt risktagande och experimenterande som är så nödvändigt för den privata sektorns vitalitet och tillväxt:

Höga skatter motverkar företagande. Vad skapar bättre fler jobb än tusentals små och växande företag? Att minska företagens skatter är det billigaste och mest effektiva sättet att ta itu med arbetslösheten (flestarbetsstillfällen per satsad krona — i minskade skatteintäkter)

Regleringar, en annan form av beskattning, tar i onödan bort företagens tid och resurser från nyttiga uppgifter. Det lilla företagets verkliga tillgång är företagarnas talang. Denna talang slösas bort på pappersarbete och regleringar som inte betyder mycket för samhället, en misshushållning med värdefulla tillgångar i form av "företagaranda".

Att ta itu med myndigheterna innefattar stora fasta kostnader, som ställer småföretaget i en sämre konkurrenssituation jämfört med större företag. Den svarta ekonomin, som är mer tillgänglig för de små företagen än för de stora, undanrycker inte effektivt denna skillnad.

När den offentliga sektorn tar hand om en större del av de samlade resurserna, så blir det svårare för småföretagen att fungera. Byråkrater och företagare är nästan varandras motsatser. Staten tycker att det är enklare att handskas med några få stora företag än med många små.

Vi kan alltså hitta länder med en ganska omfattande småföretagsamhet skapad genom skatteregler, regleringar eller direkta beslut från planerarna. Men bara ett samhälle som är uppbyggt genom att delarna prövats i konkurrens tjänar väl sina medlemmar. Det samhället går miste om färre möjligheter och produktionen sköts mest effektivt, något som alla deltagarna i systemet har nytta av.

William C. Dunkelberg

William C Dunkelberg är chefsekonom vid National Federation of Independent Business och forskare vid Purdue University i Lafayette, Indiana.

Andropov

(Forts från sid 5)

att beröva författaren hans hjälte-egenskaper, att göra honom till en vanlig författare som inte är särskilt bevandrad i politiska frågor, att dränka honom i emigranternas käbbel. Denna plan har inte fungerat fullt ut, men dess fader räknade med att den skulle göra det. Och förhållandet att så många okända kritiserade Solzjenitsyn visar bara att Andropovs plan inte byggde på lös grund.

Andrej Sacharov behandlades mycket värre. Myndigheterna vågade inte arrestera honom, men att deportera honom var inte heller meningsfullt. Om man kunde hoppas på att dränka en författare i emigranternas träsk, så var det givet att man inte kunde göra detsamma med en ledande vetenskapsman, som skulle kunna utveckla sina kvaliteter i vilket land som helst. Samtidigt skulle hans fördömanden av förtrycket i Sovjetunionen vara lika högljudda som i Sovjet. Så man uppfann ett nytt och speciellt straff för just honom: Han deporterades till staden Gorkij, ett stort industriellt och kulturellt centrum, längs floden Volga. En del i Väst applåderade denna "humana" behandling. Och det fanns många skäl att vara nöjd. När allt kom omkring så avrättades inte Sacharov. Han fängslades inte och placerades inte i läger eller på mentalsjukhus. Naturligtvis kan han inte utföra sitt vetenskapliga arbete och hans levnadsbetingelser har försämrats kraftigt. Den medicinska hjälp han behöver finns inte att få, och han står under ständig övervakning, och han får inte ta emot sin familj och sina vänner. Även om Andropov inte hade hittat på något nytt i detta fall, så skulle han helt visst ha förtjänat beteckningen som ytterst talangfull förtryckare.

Den nye inrikesministern

Andropovs sanna natur visade sig också i hans val av efterträdare, Vitalij Fedortjuk, en yrkesman från hemliga polisen.* Han var vid utnämningen ordförande för Ukrainas KGB. Det är svårt att finna två människor som är så olika som Andropov och hans efterträdare. Den förre är en personifiering av gott uppträdande, hövlighet och takt. Han höjer nästan aldrig rösten, yttrar sig nästan aldrig bryskt. Men Fedortjuk beskrivs bäst som tölpaktig och vulgär. Fedortjucks karriär berättar allt. Som chef för Ukrainas KGB från 1970 har han varit ansvarig för en lång rad fall av tortyr och mord, som trots åtskilliga bevis om KGB:s inblandning förblivit "ouppklarade".

Naturligtvis var inte mord det enda sättet som KGB använde för att pressa all opposition. Arresteringar och fängelsestraff var huvudmetoden. Och i detta har Fedortjuk visat sin framsida. 1972 tog han initiativ till

*Viktor Fedortjucks tid som KGB-chef blev kort, blott ett halvår. Han plockades senare av Andropov över som inrikesminister, vilket innebär att han nu är chef för den "vanliga" polisen i Sovjet.

massarresteringar av unga ukrainska intellektuella. Det fanns ingen anledning att komma med formella anklagelser. Att vara begåvad, att älska sitt språk och sin kultur, det räckte. Men inte ens massarresteringarna 1972 krossade rörelsen som försvarade den ukrainska kulturen. Fedortjuk blev rassande när oppositionen inte minskade i sin omfattning, och dessutom spreds till högre nivåer i samhället. I början av november 1972 bildades Ukrainas Helsingfors-grupp. Fedortjuk lät gruppen bestå i bara tre månader. Av dess grundare är jag den ende som inte är fängslad eller skickad i exil inom Sovjetunionen. Andra aktivister har drabbats av skilda öden. Josip Terelia, en av aktivisterna, pryglades, slängdes in i en bil och fördes ut i en isolerad skog, och pryglades där tills han förlorade medvetandet. Sedan förde gänget honom till en övergiven kyrkogård, band honom vid ett kors och försvann. De återvände om tre dagar, släppte honom, slog honom igen och sa åt honom att ge sig av, vart som helst, men att inte komma tillbaka.

Mykila Plachotniuk pryglades brutalt på Kievs gator; hans ryggrad skadades, två revben bröts. Petro Vins, också medlem i Helsingforsgruppen, utsattes för misshandel två gånger. Olga Heyko, ytterligare en medlem i Helsingforsgruppen, misshandlades flera gånger. De som besökte medlemmar i Helsingforsgruppen misshandlades också. Ofta följdes misshandeln av varningar som "Om du kommer hit igen, ska vi slå ihjäl dig". Misshandeln äger antingen rum mitt på gatan, eller sex mil utanför sta'n, där offren sedan lämnas vid landsvägen. Gruppen i Ukraina har anmält åtskilliga fall, men polisen har aldrig funnit de skyldiga.

Fedortjuk visade också vad som menas med "ukrainsk demokrati" för Västerlandet. 1980 misshandlades den franske fysikern Paul Kessler och två amerikanska turister för att de försökt besöka familjer som tillhörde judiska "refusniks". Anne Carels, korrespondent för det amerikanska TV-bolaget ABC, besökte också en judisk "refusniks" familj. Hon fick efteråt veta att detta inte var Amerika, eller ens Moskva, tvärtom det "självständiga" Ukraina. Hon misshandlades mitt på ljusa dagen på ett torg i centrala Kiev, i närvaro av många personer, däribland poliser. Men ingen brydde sig om hennes rop och busarna som slog henne föreslog att hon skulle "lämna staden genast". De försvann sedan sin väg. Så ser Andropovs favorit ut.

Vad kan vi då säga om framtiden i Sovjet? Jag är böjd att tro att den "demokrati" Andropov inför kommer att vara av kommunistiskt slag, och att det blir den sovjetiska "humanitet" som han har stött sedan länge.

Pjotr Grigorenko

Copyright: Freedom at Issue, New York och Stiftelsen Contra, Stockholm.

BOK-NYTT

De blindas rike

"Ingenting ger en sådan glädje som okunighet." Detta citat ger en sammanfattning av nästan hela innehållet i Sven Fagerbergs nyaste roman.

Boken är en hett engagerad debattbok om den svenska socialismens verkliga ansikte. Porträttet, belyst av satirens skarpa strålkastare, avslöjar att det inte är något nytt fenomen som döljer sig bakom de nymodiga idéernas smink. Den svenska "rörelsen" förbereder sig alltså på samma gamla vanliga socialistiska experiment som misslyckats i en rad länder, men som hålls vid liv med lögn och förtryck.

Bokens huvudperson, författaren Henrik, hamnar genom ett underligt identitetsbyte i kursen i agitationsteknik för rörelsens utvalda. Under kursens debatter dissekerar han alla välkända socialdemokratiska mirakelord som jämlikhet, rättvisa och den Solidariska Lönepolitiken. Han demaskerar likaså den stora "kanonen" löntagarfonderna.

Medlemmarna i rörelsen kan dock aldrig begripa att deras bild av ett socialistiskt paradys, i den här världen, är en hägring, och att den utlovade vägen genom kollektiva fonder inte leder någon annanstans än till ekonomisk kollaps. De kan inte se sanningen i vitögat ty "när de frälsta drömmer vakna i sin egen krets är stämningen alltid på topp". Citatet som är taget från romanen belyser också bokens egen begränsning. Den kunskapsbaserade analysen, den välunderbyggda kritiken och de logiska slutsatserna väcker eko bara bland dem som redan insett faran i den socialdemokratiska doktrinen med löntagarfonder i fokus.

Inom verklighetens rörelse har medlemmarna samma lyckogörande blindhet som beskrivs i romanens symboliska berättelse: "Hela vår lära bygger på att vi är blinda. I vår gemensamma blindhet är vi lyckliga". Alternativet är att Palme, Feldt, Nilsson vet att kollektiva fonder är skadliga, men att de gladeligen offerar vårt framtida välbefinnande för att tillfredsställa sin personliga maktlystnad vilket också sägs i romanen.

Sven Fagerbergs fantasifulle litterära lek och hans eleganta sätt att använda sig av det svenska språket gör också att boken blir oätkomlig för de flesta som har blivit matade och hjärntvättade av rörelsens förstelnade fackspråk.

TL

Sven Fagerberg: *De blindas rike*. Alba, 188s. ISBN 91-7458-492-8.

Nomenklatura

För snart fyrtio år sedan skrev Eric Blair, alias George Orwell, sin roman *Djurfarmen*. I allegorins form beskriver han där uppkomsten av ett socialistiskt samhälle: Djuren på "Manor Farm" gör uppror mot människan – den stora utsugaren som lever gott på det djuren producerar, men som bara ger tillbaka så mycket till djuren att de nätt och jämnt kan klara livhanken. Men den republik som djuren utropar blir snart helt behärskad av de intelligenta svinen och deras vakthundar. Så småningom kommer svinen att betrakta sig som de rättmätiga ägarna till farmen och till de produkter som denna frambringar. Den hårdhet och den disciplin och de materiella umbäranden som de utsätter de andra djuren för, överträffar snart vida de förhållanden som rått före djurens revolt.

För två år sedan utkom första upplagan av Michael Voslenskys bok *Nomenklatura*, vilken nu översatts till svenska. Voslenskys bok och Orwells *Djurfarmen* är egentligen två böcker på samma tema. Båda utgör kritiska inlägg mot Sovjetdiktaturen och dess hantlangare.

Men där Orwell använder sagans form förser oss Voslensky med konkreta fakta. Omkring 1,5 procent av Sovjetbefolkningen tillhör, enligt Voslensky, det privilegierade och härskande skiktet, Nomenklaturen. Då har han också räknat de ledande personernas familjer.

Att skillnaden i levnadsvillkor mellan denna överklass och den vanliga befolkningen var stor, det visste vi förut. Men att skillnaderna var så stora som Voslensky beskriver, det kanske vi ändå inte riktigt var medvetna om. Nomenklaturen lever som amerikanska miljardärer, skriver han. Men inte ens amerikanska miljardärer har, liksom sekreterarna i kommunistpartiets centralkommitté, öppet konto i statsbanken, så att de när som helst för eget bruk kan lyfta vilken summa som helst!

Voslensky beskriver förhållandena med en insikt och en detaljrikedom som ingen gjort före honom. Läsaren får inte bara en inblick i Nomenklaturens materiella privilegier. Han kommer också under skinnet på den sovjetiske karriärlisten, och får dela hans attityder och tankar.

För karriärism är vad det handlar om. Voslensky berättar om den karriärsugens vilg mot större privilegier och större inflytande. För att denna väg ska bli så lättvindig att forcera som möjligt gäller att ha de rätta kontakterna, de rätta vännerna och att visa en tillräckligt stor inställsamhet mot överordnade. Självklart är också medlemskap i kommunistpartiet nödvändigt. Men ansträngningarna betalar sig. Den som kommit att tillhöra Nomenklaturen kan på goda grunder räkna med att aldrig behöva lämna den.

Nu ska man inte tro att alltför många individer med rötterna i arbetar- eller bondebefolkningen upptas i Nomenklaturen. Liket härskande skikt på andra håll, är Nomenklaturen mån om att i första hand se om sitt eget hus genom att fördela olika ledande poster till dem som redan tillhör gruppen.

Tillsammans äger Nomenklaturen de sovjetiska produktionsmedlen. Och till-

(Forts på sid 15)

1,5 procent av Sovjets befolkning tillhör den elit som lever i lyx och överflöd. Partipamparna. I andra änden finns ett bottenskiikt. Hur stort det är är okänt.

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelningar innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattningar av originalkällan, försävt inte annat markerats med citationstecken.

Näringsförbud för vem?

Sedan några år tillbaka kan beslut fattas om "näringsförbud" för den som dömts för vissa sk ekonomiska brott. Hittills har något hundratal sådana domar utfärdats. För första gången har nu en dom utfärdats för brott mot ett tidigare utdömt näringsförbud. Det är en man i Motala som fått fängelse i fyra månader och förlängt näringsförbud med två år. "Brottet"? Hans hustru (!) har drivit rörelse. Själva har han varit sjukskriven så gott som hela tiden — och försäkringskassan menar att sjukskrivningen varit riktig. Hustrun har försökt försörja familjen. Genom att starta egen firma. Av och till har hon naturligtvis fått råd av sin make, men i rättegången framgick att i de fall makarna var oense var det hustrun som bestämde. Av åklagarens (!) nio vittnen har fyra vid förhör gett entydiga besked om att de uppfattat hustrun som den som drev rörelsen. Fem har gett mer oklara besked eller menat att det var maken (som de känt sen tidigare).

Självklart har processen inneburit att hustruns rörelse slagits sönder. Bl a har man beslagtagit allt bokföringsmaterial. Hustrun dömdes också — till villkorlig dom. Hennes "brott": Hon hade hjälpt (sin sjuke) make att driva den rörelse som hon själv enligt domen mot maken inte förmådde driva!

Domen är överklagad.

Sabotage-armé i Sverige

Kvällsposten i Malmö har rapporterat om hur en hemlig vänsterextremistisk sabotage-armé avslöjats av en slump. Under flera år har gruppen smugglat in ryska k-pistar, minor och ammunition och lagrat vapnen i hemliga förråd. Det var den danska polisen som kom ligan på spåren i samband med narkotika-spaning. Vapnen har huvudsakligen kommit via Tjeckoslovakien och Polen. De har placerats ut i småförråd runt om i södra Sverige. I förråden fanns också svenska uniformer. Ligan fick sina order direkt från Sovjet per radio enligt Kvällsposten.

I härvan ingår ett flertal "politiska flyktingar" från Latinamerika. Det är inte flyktingar direkt från Latinamerika, utan sådana som först utbildats i Östeuropa eller på andra ställen. De flyktingar som kom till Sverige via Östeuropa i början av 1970-talet har nu gått på repetitionsutbildning. Genom falska sjukintyg eller andra påhittade skäl ordnar man ledighet från arbetet för att klara av kurserna.

Säkerhetsåtgärderna kring dessa kurser är hårda. Alla meddelanden överförs genom kontakt från person till person. Brev och skriftliga meddelanden är strängeligen förbjuda.

Snedviden u-hjälp

Den svenska bilaterala u-hjälpen uppgår enligt statsbudgeten till 2.800 miljoner kronor för budgetåret 1983/84. Av dessa pengar går 1.530 miljoner till socialistiska diktaturstater. Det motsvarar 55% av hjälpen. Årets ökning är på sammanlagt 205 miljoner kronor. Av ökningen går 125 miljoner (61%) till de socialistiska diktaturerna. Snedvidningen ökar alltså. De två största biståndsmottagarna är bägge socialistiska diktaturer. Tanzania får 460 miljoner kronor. Vietnam 365 miljoner kronor.

En granskning av årets budgetförslag avslöjar en annan märklig sak. Biståndsmyndigheten SIDA lämnar varje år ett förslag på hur stor hjälpen skall bli till de olika länderna. Alla förslag prutas med några miljoner — det är så budgetprocessen går till. I år har dock det unika inträffat att ett land som av SIDA föreslagits få 60 miljoner kronor av regeringen tilldelats 75! Landet? Den socialistiska diktaturen Nicaragua!

Statens dåliga affärer

Staten får allt svårare att låna upp pengar till att täcka budgetunderskottet. Genom att manipulera med skattereglerna och genom att med sk likviditetsvoter tvinga bankerna att låna ut till staten kan dock räntebördan lättas — en bedräglig metod som skapats

för att dölja den verkliga sjukdomen.

Signifikativt är en färsk trycksak om statens sparobligationer. Dessa har en ganska "normal" avkastning, men onormala skatteregler. Skulle nettoavkastningen bli densamma med normala skatteregler skulle räntan behöva vara 26,61% (75% marginalskatt). Det är alltså den ränta som staten behöver locka med för att få låna pengar av allmänheten!

Kommunalt fiffel

Det kommunala bostadsföretaget Stockholmshem får böta för att man ändrat fyra lägenheter till ett fritidshem. Ansökan gjordes i vederbörlig ordning, och bolaget fick tillstånd — efter nitton månader. Men då var bygget redan klart. Alltså "svartbygge" (det var bara detaljer som ändrades). Böter 6.000 kronor. Stockholmshem gjorde dock en bra affär. Att vänta på tillståndet hade kostat 120.000 kronor i uteblivna hyresintäkter...

(Sunt Förnuft)

Avslag på ansökan

I samband med förra årets bråk om "Radio Göteborg" upphörde radiostationen helt att sända. Contra ansökte då om att få ta över sändningsrätten, eftersom Sveriges Lokalradio AB bröt mot avtalet med staten, som innebär att lokalradion skall sända program. Contra utgick från att avtalet mellan staten och lokalradion skulle upphöra att gälla. Nu har regeringen formellt behandlat Contras ansökan och avslagit den. Vi undersöker i en möjliggörelse att föra detta ärende vidare till Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna.

Röster på KPML(r)!

I Göteborgs kommunfullmäktige finns en representant för KPML(r), "dubbelstalinisterna". Det är partiledaren Frank Baude. När Baude nominerade partikamraten Per Lundström till byggnadsnämnden (som alternativ till en folkpartist) inträffade det otroliga att fem ledamöter utöver Baude röstade på Lundström!

Socialdemokratisk politik

"Det är i dag ungefär tio år sedan Olof Palme sammanfattade socialdemokratins politik på följande sätt: 'Socialdemokratien arbetar för att med konkreta åtgärder skapa fler jobb: satsningen på NJA (dvs Stålverk 80), Uddevallavarvet, samarbetet med Algots och Eiser. Det är sysselsättningspolitik som ger resultat'. Vilka skall bli 1980-talets exempel på framsynt planekonomi? De nya förslagen kommer att få huvudsakligen negativa effekter på svensk ekonomi. De selektiva satsningarna kommer att kräva en uppsjö av regleringar, köer och kvoteringar på i första hand kredit- och kapitalmarknaden. Besvikelsen inom LO och socialdemokratien för otillräckliga resultat kommer ändå inte att dröja länge. Men slutsatsen kommer knappast att bli att man slagit in på fel väg utan att det behövs mycket mer av samma slag". (Bengt & Sten Westerberg)

Sovjetpropaganda

Sovjetisk propaganda tillgriper alla möjliga knep för att nå ut till de svenska provinserna. I Gävle anordnas för närvarande — med skolmyndigheternas gillande, och ännu värre, deras medverkan!! — en uppsatsstävling om sovjetrepubliken Tadzjikistan. I höstas var det en annan sovjetrepublik som fördes fram. Då anordnade man "moldaviska kulturdagar". Det är ett billigt sätt för sovjetiska intressen att bygga upp kontakter med svenska kommunalmän. Kommunalpamparna ställer gärna upp och tillhandahåller lokaler etc om de slipper betala arvode till de medverkande. Det brukar dock vara glest med "vanliga medborgare" på evenemangen. Men evenemangen är desto fler. De moldaviska kulturdagarna innefattade bl a en ensemble som uppträdde på 26 olika platser i landet.

Fackets monopolanspråk

Det är inte lätt att vara facket till lags. Flertalet av våra läsare kommer säkert ihåg familjen Sperring i Stöde som vägrade att teckna kollektivavtal med Transport, eftersom man saknade anställda. Denna vägran resulterade i att leveranserna av bensin till den lilla lanthandeln stoppades. Efter ihärdigt motstånd gav familjen upp och monterade ner bensinpumpen. Men kollektivavtal vägrade man fortfarande att teckna.

Transport var av uppfattningen att företaget skulle teckna avtal, trots att företaget

inte hade några anställda. Det kunde ju hända att man skaffade sig anställda i framtiden...

Elektrikerförbundet, som numera intar en tät position när det gäller maktfullkomlighet bland fackförbunden, är av motsatt uppfattning. Elektrikerförbundet har nämligen sagt upp kollektivavtal med företag utan anställda. Uppsägningen har gjorts genom en annons i Stockholms-Tidningen. Man bekvämar sig alltså inte ens att meddela de vars avtal sagts upp direkt. Normalt borde naturligtvis inte frågan om det finns kollektivavtal eller ej spela någon roll om företaget saknar anställda. Men så är inte fallet på elektrikerområdet. Elektriker anlitas nämligen ofta som underentreprenörer och då har facket enligt MBL viss vetorätt. Facket kan enligt medbestämmandelagen — MBL — förbjuda användning av underleverantörer på vissa villkor. Och i praktiken har dessa villkor förvrängts till att bli kollektivavtal. Det har inget som helst stöd i lagen, men beställarföretaget har naturligtvis ingen ork att driva frågan i process många månader, innan man får rätt. Då måste jobbet normalt redan vara avslutat. Ett annat hinder är att den kommunala upphandlingen spelar stor roll på elektrikersidan. Där försöker också Elektrikerförbundet ingripa för att stoppa företag utan kollektivavtal, de kallas "ose-riösa". Det rör sig i Stockholm om 160 av sammanlagt 500 elföretag!

Sverige värst igen

Den här gången kan siffrorna hämtas ur Stockholms-Tidningen. Sverige ligger i särklass sämst till i världen (eller kanske bäst med Stockholms-Tidningens ögon mått). Tidningen ger en jämförelse mellan olika

länder när det gäller andelen av befolkningen som är sysselsatt i den offentliga sektorn. Sammanställningen ger uppgifter om antalet offentligt anställda per tusen invånare:

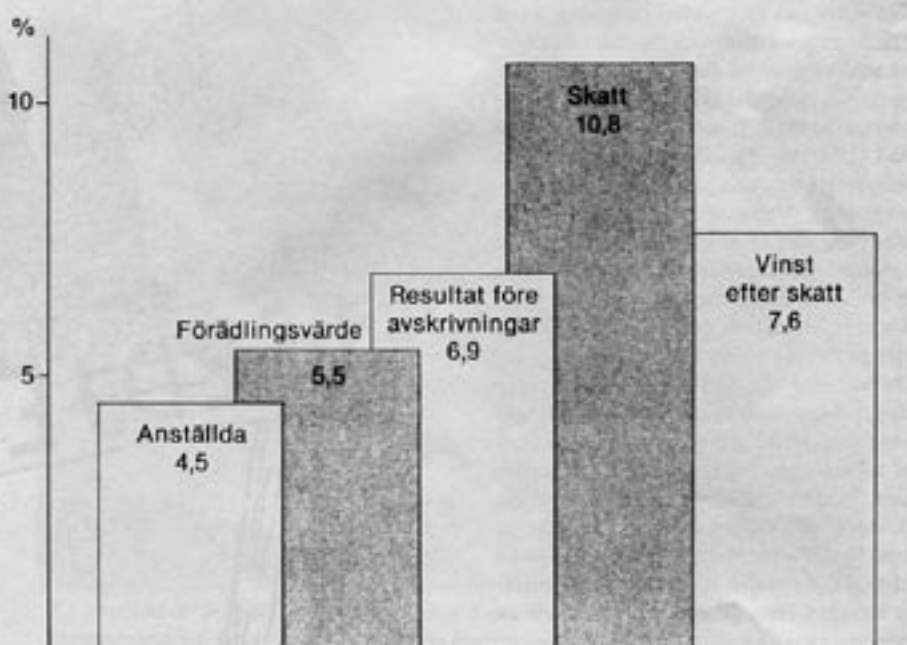
Sverige	156
Danmark	129
England	96
Norge	91
Finland	84
Japan	37

Av tusen personer är cirka hälften sysselsatta i arbetslivet (i Sverige). Resten är barn, studerande, pensionärer, hemmafruar m fl. Ungefär en tredjedel av den svenska arbetsstyrkan finns alltså i den offentliga sektorn.

Utländska företag

beskylls ofta i den vulgära debatten för att smita undan skatt, fiffla med vinster osv. Sanningen är en helt annan. De utländska företagen i Sverige går normalt mycket bra. Deras vinster svarar för en större del av företagens samlade vinster än andelen anställda. Och när det gäller skattebetalningar är skillnaden ännu större. Näringslivets ekonomifakta har tagit fram nedanstående diagram som visar de utlansägda dotterbolagens andel av sysselsättning, förädlingsvärde, vinst och skatter i Sverige. Siffrorna avser genomsnitt under perioden 1971-1979.

Andelen utlansägda företag är i Sverige internationellt sett mycket låg. Bara 106.000 svenskar arbetar i utländska företag (av sammanlagt cirka två miljoner sysselsatta i näringslivet). I svenskägda företag utomlands finns tre gånger så många anställda som i utlansägda företag i Sverige.

UTLANDS-NYTT

Sovjets soldater i Afghanistan

Hemvändande sovjetiska soldater beklagar sig ofta över förhållandena i Afghanistan. Det är naturligtvis inte klagomål som når allmänheten via sovjetiska media, men som då och då når ut via de underjordiska tidskrifterna. En av de samizdat-tidskrifter som ofta tagit upp de sovjetiska soldaternas berättelser från Afghanistan är den litauiska tidskriften *Ausra* ("Gryning").

Där berättar man nu också att de familjer som får hem stupade söner bara får delta i begravningen i den trängsta familjekretsen och under militär bevakning. Liken skickas hem i plomberade kistor. Anledningen till restriktionerna uppges vara att begravningar av stupade soldater vid flera tillfällen utvecklats till protestdemonstrationer mot det "smutsiga kriget" i Afghanistan. Kistorna får inte öppnas av familjen. Det har vid flera tillfällen inträffat att fel lik befunnit sig i kistan, vilket naturligtvis förorsakat myndigheterna problem och de drabbade familjerna extra lidande. Istället för att åtgärda bristerna i militärens administration löser man alltså problemet genom att förbjuda att kistan öppnas.

Svarta marknaden

Den svarta arbetsmarknaden i Italien uppskattades 1979 omsätta 90 miljarder kronor. Den hade 3 miljoner sysselsatta och svarade för 30% av landets produktion! En del ekonomer menar att det är tack vare den som resten av den italienska ekonomin över huvud taget fungerar. Och det är den svarta marknaden som tar hand om dem som formellt är arbetslösa. Och ger dem en dräglig utkomst. (The Economist)

Allt värre på Malta

Malta, den lilla ön i Medelhavet mellan Italien och Libyen, har en av Olof Palmes vänner och meningsfränder som premiärminister. Han heter Dom Mintoff. Vi kan inte här gå in på allt det som hänt på Malta under Mintoffs tolv år vid makten (vid valen förra året fick oppositionen flest röster, men genom manipulerande av valkretsarna skaffade sig Mintoff ändå flest mandat). På den senaste tiden har det emellertid skett saker på mediaområdet som bara alltför mycket påminner om den filosofi som företräds av svenska socialdemokrater.

På Malta, liksom i Sverige, härskar radio- och TV-monopol. Och monopolmedia bryr sig knappt alls om oppositionens existens (trots att de fick drygt 51% av rösterna i valet 1982). Nationalistpartiet, det stora oppositionspartiet, tillgrep då utvägen att sända TV från Sicilien. Italien har Europas friaste radio- och TV. Malts regering svarade

med en lag som bland annat gjorde det brottsligt för malteser att delta i utländska radio- och TV-sändningar.

(The Economist)

Sant eller ej om Afghanistan?

I förra numret av *Contra* återfanns en notis om hur Leonid Brezjnev övervägt att införliva Afghanistan med Sovjetunionen. Uppgifterna härstammade från Saddiq Ghulam Miraki, tidigare vice chef för den afghanska säkerhetstjänsten KHAD, numera flyktning i Pakistan. En del experter på undermålsfrågor har tvivlat på att Mirakis uppgifter är korrekta. De menar att det kan vara fråga om en desinformation från KGB. Genom att hänvisa till Brezjnevs föregivna planer — och låta Andropov ta avstånd från dem — skulle Andropov kunna bygga upp en image som en "mild" och "försiktig" politiker, utan att denna bild på något sätt skulle motsvaras av verkligheten.

Tyvärr kan vi inte få utvärdera vilken bild som är den riktiga.

Folk og Land

heter de norska nazisternas tidning. De danska kommunisternas tidning heter *Land og Folk*. Innehållet i de två tidningarna är ofta lika snarlikt som namnen.

Brev från Andrej Sacharov i exil i Gorkij

Den 11 oktober stals en låda med manuskript och oersättliga personliga dokument. Det är den tredje stölden av samma typ. Jag är övertygad om att den inte genomförts av vanliga brottslingar, utan av de organ under vars uppsikt jag står. Tre veckor efter stölden inkallades jag till åklagaren Perelygin. Han förklarade att min information till Västpressen om stölden var förtal, eftersom jag utan bevis riktade beskyllningar mot säkerhetsorganen, och att jag utnyttjades av den fiendliga propagandan när jag framställde sådana beskyllningar. Därigenom bröt jag mot de regler som fastställdes för mig av Högsta Sovjets presidium. Perelygin tillade att det redan var den andra varningen och påpekade att jag hade ett stort ansvar. Detta påstående från åklagaren är helt ogrundat. Mitt meddelande där jag informerade om vad som inträffat är inte förtal. Ansvaret ligger på förbrytarna, som efter att ha använt bedövningsmedel mot mig stal manuskript och dokument.

Jag vill särskilt peka på Perelygins påstående att det fastställdes arbetsregler för mig genom

Högsta Sovjets presidiums försorg. Tidigare har jag vid upprepade tillfällen vänt mig till åklagaren Rekunov och Perelygin och krävt att de skulle visa upp ett dokument av vilket det framgick vem, när och med vems underskrift ett giltigt beslut om min deportering till Gorkij fattats, liksom beslut om att isolera mig och fastställa ovan nämnda arbetsvillkor. Ett sådant dokument har man aldrig visat upp. I Högsta Sovjets tidning har man bara offentliggjort en kungörelse från den 8 januari 1980 genom vilken jag fräntagits mina utmärkelser (ordnar och titlar), men ingen kungörelse om arbetsregler. En sådan skulle utan tvivel vara författningsstridig.

Perelygin är jurist, så han måste veta det, liksom han måste veta att själva ordet "arbetsregler" är olagligt rörande mig. Arbetsregler fastställs av domstol genom dom. Någon juridisk instans har aldrig framfört anklagelser mot mig, och ingen har dömt mig. Efter att ha isolerat mig i Gorkij har man berövat mig min författningens rätt till en rättslig prövning (om det nu finns något att pröva!), rätten att försvara mig, rätten till skydd i hemmet, rätten att brevväxla, rätten att tala i telefon, rätten att söka den läkarhjälp jag vill, rätten att resa bort, om så bara ut ur stan, rätten till vetenskapliga och mänskliga kontakter och många fler rättigheter, som garanteras Sovjetunionens medborgare i författningen.

Jag vägrar att tro att Högsta Sovjets presidium har antagit en sådan resolution. Därför utgår jag från att Perelygin utövade påtryckningar på mig och att dessa påtryckningar kommer att innefatta hot om nya åtgärder eller nya brott. Redan bortförandet från Moskva och isoleringen var olagliga. Man har gjort inbrott utan att söva ned mig, och med nedsövning; varför inte också nedsövning kombinerat med något annat?

Under nästan tre år har jag varit berövad rätten att bo hemma och jag befinner mig under arrest. Tiden skulle ha räckt mer än väl för att avtjäna många av den ryska strafflagens straff. Den sovjetiska pressen och officiella talesmän för Sovjetunionen som är i kontakt med mina utländska kollegor tolkar denna olagliga handling som human. Men om lagen skall vara human kan olagligheter och godtycke aldrig tillåtas.

Med denna information om Perelygins hänvisning till en kungörelse från Högsta Sovjets presidium rörande förvisningen, om hans nya hot, riktar jag mig till världens offentlighet med en vädjan om att ingripa mot min olagliga förvisning och isolering, mot nytt förtryck, med en bön om rättsligt och mänskligt försvar. Med denna vädjan vänder jag mig till ledarna i de länder som undertecknat Helsingfors-avtalet, till framträdande personer och till mina vetenskapliga kollegor.

Gorkij den 10 november 1982
Andrej Sacharov

Norrman dödad i Afghanistan

Den norske frilansjournalisten Ståle Gundhus dödade av de sovjetiska trupperna i Afghanistan. Under sin tredje resa till Afghanistan föll han offer för ett sovjetiskt angrepp mot afghanska frihetskämpar i de östra delarna av landet. Det var en sovjetisk helikopter som avfyra de dödande granaten. Gundhus var 1979 vice ordförande i Norges Konservativa Studentförbund. Han planerade en bok om Afghanistan när han föll.

Spetsbergen

På Spetsbergen finns förutom norrmän och ryssar även polacker. I höstas hoppade två polacker av till norrmännen. De tog radiokontakt innan avhoppet, en radiokontakt som uppsnappades av en sovjetisk helikopter som satte igång att jaga dem. Polackerna klarade sig dock. Men när polackerna kom till Oslo tystades hela historien ner. Polackerna fick veta att om de yttrade sig för pressen skulle deras asylansökan avslås!

Avskaffa kollektivjordbruken?

Michail Makarenko utvisades från Sovjet 1978 — han avtjänade då det tredje året av ett åttaårigt lägerstraff för antisovjetisk verksamhet. Makarenko är mycket välinformerad om förhållandena i Sovjet.

En intervju med honom av Geoffrey St John intogs i amerikanska senatens protokoll den 2 juni förra året. En av frågorna löd:

Du föreslår ett totalt teknologiskt embargo mot Sovjet, på samma sätt som Carters sädembargo. Men många hävdar att sädembargot inte påverkade Sovjetunionen i praktiken.

—Jag ska berätta något som inte ens ert CIA vet, och som det antagligen kommer att ta fem år för dem att ta rätt på. När president Carter införde sädembargot som represalie mot den sovjetiska invasionen av Afghanistan hade den sovjetiska centralkommittén tagit fram en plan som innebar att man skulle frigöra eller till och med överge de ineffektiva kollektivjordbruken för att komma till rätta med bristen på säd. Man hade utarbetat en plan som gick ut på att sätta stora summor för att överge kollektivjordbruken och uppmuntra privat åkerbruk. Man beslöt också att i praktiken undanta hela jordbruksbefolkningen från skyldighet att göra militärtjänst. Men när Reagan-regeringen avskaffade embargot fanns det inte längre någon anledning att släta planerna i verket.

Opinionen mot Castro växer!

Contras systerrörelse i Norge, Moderat Ungdom (inte att förväxlas med svenska Moderata Ungdomsförbundet, vars norska motsvarighet heter Ung Høyre) har nyligen utgett en 19-sidig bulletin om Latinamerika. Den inriktar sig särskilt på Kubas och Sovjets roll på kontinenten och granskar även de mänskliga rättigheternas situation på Kuba. Så småningom börjar det bli känt att Kuba har den värsta regimen i hela Latinamerika — landet har fler politiska fångar än något annat land i denna del av världen och möjligheterna till förbättringar är, som i alla kommunistiska länder, små.

Ordföranden i Moderat Ungdom, Atle Johannessen, säger att det är ett typiskt exempel på hur en liten sekt som vänster-socialisterna i Norge (som inte får mer än 6-7% i valen) har lyckats manipulera opinionen så att man nästan inte alls talar om Castros brott mot de mänskliga rättigheterna.

—I Norge har vi en solidaritetskommitté för El Salvador, som uppmanar till stöd åt guerillan och kritiserar landets nuvarande regering för dess brott mot de mänskliga rättigheterna. Men att guerillan vill ha ett nytt Kuba, det är det få som talar om och ännu färre tar upp Sovjets roll.

—Det har emellertid varit stor hjälp att tidskriften *Kontinent Skandinavien*, som utgavs av Tore Stubberud, gett sig in i denna fråga. Tidskriften har ägnat stor uppmärksamhet åt Kuba och publicerat artiklar av bland andra Reinaldo Arenas, Cabrera Infante och Lopez Guerra — den sistnämnde bosatt i Sverige. Det är inte annat än tragiskt att Sverige nu har fått en regeringschef som *skryter* om sitt goda förhållande till Kubas vite Amin, säger Johannessen.

—Jag tror att rörelser som Contra och

Moderat Ungdom aldrig har varit så nödvändiga som nu, och att det därför är viktigt att samarbeta rörande frågor som Kuba, Nicaragua och El Salvador. Frihet, demokrati och mänskliga rättigheter är bättre alternativ än röd och brun fascism, avslutar Atle Johannessen.

LATIN AMERIKA BULLETIN!

Om CUBA og 'frigjørings'-bevegelser 19 s., 10 kr,-

Navn.....

Adresse.....

Ant.

MODERAT UNGDOM
DRONNINGENS GATE 23
OSLO 1

BREV TILL CONTRA

Miljonärsdrömmen

Tillrättaliggande

I en insändare i förra numret av Contra framfördes kritiska synpunkter på Stockholms fredsforskningsinstitut. Vid en genomgång av forskarna uppgavs Jozef Goldblat vara representant för "Jaruzelski-juntan i Warszawa". Det var en missuppfattning från insändarskribentens sida. Goldblat är född i Polen, men har hoppat av i Väst och är numera svensk medborgare. Han har ingen koppling till den polska regimen.

Skatt i fågelriket

På Hallands Väderö finns landets största gråtrutspopulation. Mitt inne i trutkolonierna häckar ejdrarna. Dittin vågar sig nämligen inte kråkorna, ejdrarnas värsta fiender och boröware. Som betalning för skyddet tar trutarna ungefär var femte ejderunge (tjugo procent), en beskattning som ejdrarna accepterar.

I Kina och Japan utnyttjar människorna

en sjöfågelsart, tama skarvar, som medhjälpare i fisket (i Sverige har vi en koloni skarvar, s k ålakrakor, i Kalmarsund). Med ett långt snöre om fågelns ben släpper ägaren skarven på lämpliga fångstplatser. Den dyker omedelbart och kommer upp med en fisk i näbbet. En trång ring om halsen hindrar den att svälja och ägaren kan ta hand om fångsten. Var tionde fisk får fågelns (sedan ringen avlägsnats) smörja kräset med. Erfarenheten har lärt ägarna att ett 90-procentigt skatteuttag är maximum. Varje försök till ytterligare höjning besvaras av fåglarna med arbetsvägran och strejk.

På sistone har djurvänner protesterat mot utsugningen — 90 procents beskattning — av fiskeskarvarna. De menar att fågelns skatt borde sänkas till åtminstone 80 procent. Skarvarna skulle själva få behålla 20 procent av sin produktion — var femte fångad fisk. Vad tycker läsaren?

Sven Rydenfelt

Sven Rydenfelt

Nomenklatura (Forts från sid 10)

sammans tillägnar man sig även produktions överskott. Det överskott som uppstår — inte tack vare hög produktivitet, utan p g a att Nomenklaturen även kontrollerar prissättningen — finansierar Nomenklaturens lyxkonsumtion. Man kan alltså säga att den utsugning enligt marxismen mervärdesteori, som tvärtemot denna läras förespråkare inte finns i Väst, i högsta grad existerar i Sovjet.

Voslenskys bok inleds med en historisk tillbakblick över revolutionen och uppkomsten av Nomenklaturen. I andra avsnitt gör han upp med de myter som kommunister i väst hyser angående förhållandena i Sovjet.

Det är groteskt, säger han, att marxister i väst kunnat falla i hänryckning över de billiga bostäderna, det billiga brödet och de billiga bussbiljetterna, i ett land vars system betraktar människorna blott som arbetskraft som ska exploateras. Det är riktigt att hyrorna är låga. Men den maximalt tillåtna bostadsytan per person är nio kvadratmeter! Skulle de själva vilja flytta in med hustru och barn i en lägenhet på 27 kvadratmeter? Så lever genomsnittsfamiljen i Sovjet.

Det är riktigt att baslivsmedlen är billiga — bröd, makaroner, potatis och sådant. Däremot är varor som kött, fisk och frukt dyra och dessutom svåra att få tag på. Nu går makaroner och bröd inte så bra ihop, och inte äter man så gärna potatis till dessert. Slutresultatet blir detta: I den sovjetiska genomsnittsfamiljens budget går 80 procent till mat. Skulle det vara någonting att avundas?

Det är riktigt att sjukvården är fri. Men läkarmottagningar och sjukhus är alltid överfulla, och läkaren har dessutom normen femton minuter per patient att följa. Därför har det blivit allt vanligare att man köper till sig läkares uppmärksamhet och omtanke med pengar eller gåvor. I det läget är sjukvården inte längre kostnadsfri.

Som alla härskande skikt strävar Nomenklaturen efter att konsolidera och öka sin makt. Demokratierna i väst utgör genom sin blotta existens en provokation mot Nomenklaturens makt. Nomenklaturen vet att levnadsstandarden och friheten bland medborgarna i väst är större än sovjetmedborgarna ens kan föreställa sig. De vet också att sovjetmedborgarna numera är informerade om detta — och att de bara kan hållas i lydighet genom skrämsel. Ingen avspänning, inget "gott uppförande", från västs sida kan därför förmå sovjetledningen att frångå generallinjen och att uppge avsikten att förinta det västliga systemet.

Michael Voslenskys bok är en diger avhandling på nästan 500 sidor. Ibland upprepar sig dessutom författaren, vilket ger ett något ostrukturerat intryck. Men boken är lättläst, och som helhet måste den betraktas som ett "måste" för motståndaren till Sovjet och kommunismen. Läs den gärna. Läs också Orwells "Djurfarmen", om Du inte redan har gjort det.

Anders Fjällström

Michael Voslensky: *Nomenklatura. Om den härskande klassen i Sovjetunionen. Tiden. ISBN 91-550-2700-8. Cirka 150:-.*

"Den stora drömmen är att bli miljonär". Så lyder en rubrik i Metallarbetaren, där en 22-årig Metallmedlem talar om sina drömmar inför framtiden.

Tusentals ungdomar är i samma situation som denna 22-åring, skriver SAF-tidningen och menar att läget för dem alla är lika allvarligt: med det svenska skattesystemet finns det ingen i dag som kan bli miljonär på vanligt arbete, om de inte lyckas på spel och lotteri. Detta är den nakna sanningen, menar SAF-tidningen.

Men hav tröst, svenska ungdomar. Så illa är det faktiskt inte. Om Gud är god och låter inflationen fortsätta i samma takt som under de senaste tio åren (ca 10% om året) kommer en industriarbetarlön om i dag 100 000 kronor om endast ca tjugo år att ha vuxit till en miljon kronor (oförändrad levnadsstandard). Så upp med hakan svenska ungdomar. Ni har alla möjligheter att bli miljonärer.

Antischack

"Man ska inte blanda ihop idrott och politik" — med de orden försvarade man Moskva-olympiaden. Att Sovjet gör politik av allt, bevisar bl a händelserna i denna bok. "Antischack" handlar om världsmästerskapet i schack 1978. Den avhoppade ryske spelaren Kortnoj valde Filipinerna för spelet mot Karpov, världsmästare i schack och ryss med "rätta" åsikterna, då han trodde detta var neutralt territorium. Men han misstog sig. Kortnoj hamnade i en "veritabel häxkittel" eller en "kamp som för länge sedan lämnat schackspelets trånga ramar". Det var fråga om psykologisk krigföring. Karpov fick mystiska, vederkvikande yoghurts, det fanns parapsykologer och indiska yogis närvarande och en geigermätare som visade "30 fler enheter" än normalt.

Matchen leddes först av Karpov med 5-2. Kortnoj gick upp till 5 lika. Det 32:a och sista partiet vann Karpov trots Kortnojs protester. 21 partier slutade i remi. Senare förde Kortnoj saken inför domstol. Kortnoj anser att han förlorade p g a ojuste uppträdande från Sovjet-sidan och p g a en svag jury som lät sig manipuleras. Matchen förvandlades till ett politiskt slagfält — en enskild individ mot en supermakt.

Kortnojs familj hölls kvar i Sovjet som gisslan vid tidpunkten för matchen, och Kortnoj anser att detta till stor del beror på Karpov, som han hatar. Karpov är en person med "sovjetkaraktär", Kortnoj är av judisk

(forts på sid 21)

Alf Enerström:

"Palme går Sovjets ärenden"

Alla har väl uppmärksammat den annonskampanj mot Olof Palme som sedan lång tid bedrivs av "Alf & Gio", läkaren Alf Enerström och hans hustru skådespelerskan Gio Petrè. För socialdemokratiska partiet har kampanjen varit obekvämt — en av de egna har gått ut mot partiledningen. Reaktionen har inte låtit vänta på sig. "Alf & Gios" kampanj har utsatts för en rad angrepp. Inte minst bisarra ingripanden från skattemyndigheterna. Contra har intervjuat Alf Enerström.

—Vi socialdemokrater, vi inom arbetarrörelsen...

Mannen framför mig uttalar orden med eftertryck som de mest självklara i världen. Nöjer man sig med att lyssna till de orden är det svårt att föreställa sig att det är fråga om Alf Enerström, läkaren som tillsammans med sin hustru skådespelerskan Gio Petrè, gått ut med annonser för hundratusentals kronor mot Palme och för Fäldin.

Enerström använder sig förvisso inte av orden i samma betydelse som Olof Palme skulle lägga in i dem. Men inlevelsen är snarast större. Och Alf Enerström har, i motsats till Olof Palme, en bakgrund från arbetarklassen. Han är uppväxt i arbetarstadsdelen Brynäs i Gävle, och hamnade tidigt i socialdemokratiska partiet. Så småningom fick han allt fler kontakter med centrala personer inom partiet och blev också själv alltmer engagerad i det politiska arbetet. 1973 deltog han och hustrun Gio Petrè aktivt i valkampanjen. Särskilt Gio Petrè lockade naturligtvis åhörare, eftersom hon var välkänd som skådespelerska. Palme klarade valet med 1.700 rösters marginal, det blev "lotteri-riksdagen", 175-175. Vad betydde paret Enerström-Petrés insats? Det är naturligtvis svårt att säga, men Alf Enerström menar själv att det var den som räddade kvar Palme vid makten. Paret fick efteråt tackbrev från Palme personligen.

Alf Enerström hade ett jobb skapat för en politiskt aktiv inom den socialdemokratiska "Nomenklaturen". Han var företagsläkare inom KF. "Hög lön och lite arbete, allt avpassat för att ge utrymme för politisk verksamhet".

Vändpunkten

Det var året därpå som insikten om att allt inte stod rätt till inom partiet började växa fram. Den fråga som väckte den insikten var abortfrågan. Socialdemokratiska kvinnoförbundet drev linjen att det skulle bli helt fri abort — utan tidsgräns. Foster i nionde månaden skulle i princip kunna aborteras.

Det verkade vara omöjligt att tala partiet till rätta. Gio Petrè kom i kontakt med KDS och deltog i ett möte mot den nya abortlagen. Det blev 35 till. Och i den abortlag som antogs finns det en tidsgräns på 12 alternativt 16 veckor.

Abortfrågan var ett uppvaknande, men inget uppbrott från socialdemokratien. Som nämnt anser sig Alf Enerström vara socialdemokrat än idag:

—Socialdemokraterna har drivit en framgångsrik politik ända tills Palme tog över partiledarskapet. ATP var nog det enda egentliga misstaget ända fram till 1960-talets slut. Själv trodde jag på Palme som partiledare. Jag hoppades att han skulle kunna föra ut det socialdemokratiska budskapet i hela världen. Inom partiet var det bara några få som var emot Palme, Agne Gustafsson i Lund och Vilhelm Moberg för att nämna två av de mest namnkunniga.

—Vad vi fick var emellertid inte en ny vär för socialdemokratien på det internationella planet, utan ett totalt sammanbrott i den politiska moralen. Och en rent livsfarlig politisk utveckling. Men det dröjde några år innan jag kom till insikt om det.

Mot Palme

Om abortlagen var den första frågan som Alf Enerström reagerade mot så dröjde det inte länge innan den andra dök upp, undantagslagen. Den lag som förbjöd enskilda att väcka åtal mot cirka 5.000 högre stats-tjänstemän, oavsett vilka brott de gjort sig skyldiga till.

—När jag första gången fick höra talas om lagen, av operasångaren Anders Hörngren, så vägrade jag att tro på honom. Men snart fick jag klart för mig att han hade rätt. Genom en s k redaktionell justering hade man genom riksdagen smugit en lagändring där ordet "ämbetsbrott" byttes ut mot "brott". Förbudet att åtala vissa tjänstemän för vissa angivna brott utsträcktes till alla brott... En lag som var anpassad till vad som behövs i en diktatur. Det finns bara ett land där en sådan lag funnits tidigare, i Italien 1927.

—Jag började skriva artiklar om saken, men fick dem refuserade. Då började jag annonsera, utan att någon reagerade. Det var först hösten 1978, när Per Gahrton tog upp saken på allvar i riksdagen som det började hända saker. Nu är lagen avskaffad. Vi annonserade för sammanlagt en kvarts miljon mot undantagslagen.

Valet 1973 hade vunnits knappt av Olof Palmes parti. Men hos paret Enerström-Petrè växte insikten om att de gjort fel som backat upp honom i valrörelsen. Valet 1976 började de på allvar agitera mot Palme och drev sin egen valkampanj, för ett regerings-skifte, och för en "riktig" socialdemokrati.

Socialdemokrat för Fäldin

Hur kan Du hävda att Du är socialdemokrat och sedan i annonser gå ut och stödja Fäldin?

—Men Fäldin är ju socialdemokrat. Det är fö Gösta Bohman också. Och KDS. Det är Palme och hans anhängare som har övergett socialdemokratien.

—1976 var det många socialdemokrater som på vår uppmaning gick ut öppet mot Palme, Lars Gyllensten, Astrid Lindgren och Artur Lundkvist, t ex. Jag tror att det var vår och deras samlade insats som ledde till regerings-skiftet.

Alf Enerström förklarar närmare sin politiska ståndpunkt. Abortfrågan har vi redan tidigare berört.

—Inom socialdemokratien är vi inte lästa av några dogmer. Men vi arbetar mot att allt fler barn skall hamna på daghem. Vi kräver en radikalt ändrad skolpolitik. En skolpolitik inriktad på att förmedla kunskap. Vi behöver rejäla löneskillnader i samhället, detta för att få ordentlig fart på produktionen.

Förvisso inte de vanligaste punkterna i en socialdemokratis politiska programförklaring. Alf Enerström säger att han fortfarande är medlem i partiet.

—När vi betalar avgift skickar de tillbaka den, och partidistriktet har sagt att man tagit bort oss ur medlemsregistret genom att ta ut adressplåten. Men man utesluter

inte medlemmar ur partiet genom att ta bort adressplåten. Uteslutningar skall skötas i stadgeordning, dvs av partikongressen. Det fanns förslag om uteslutning av oss och Assar Lindbeck till partikongressen 1981, men det gjordes aldrig. 25 andra blev uteslutna, men inte vi.

Expressens kampanj

Inför valet 1982 trappade Alf Enerström och Gio Petrè upp sin annonsering. Allt oftare syntes annonserna i dagspressen. Annonser mot Palme och för Fäldin. En dag i maj skrek Expressens löpsedlar ut att man avsköjade "skumraskaffärens" bakom Alf & Gios reklamkampanj. Och några veckor senare slog kronofogden till och beslagtogs alla pengar på det insamlingskonto som användes för att täcka annonskostnaderna. Annonseringen fick ett tvärt slut när Expressen vägrade att ta in fler annonser.

Alf Enerström menar självsäkert att annonseringen gav gott resultat. Han pekar på flera tillfällen när opinionsundersökningarna visat på kraftiga förändringar, och kopplar detta till den egna annonseringen. Men i flertalet fall finns andra förklaringar. Regeringskriser, regeringsombildningar, dramatiska händelser i kärn-

kraftsfrågan osv. Intressantare är påståendet att resultatet våren 1982 i SIFO:s undersökningar skulle vara regionalt kopplat till den egna annonseringen. Palme skulle enligt majundersökningen ha gått tillbaka i Stockholm, Göteborg, Malmö och Småland, de områden där Alf & Gios annonser förekommit. Vid kontroll har Contra dock inte kunnat finna en sådan regional uppdelning av statistiken, som skulle kunna belägga (eller motbevisa) påståendet.

Nu på nyåret har kronofogden tagit tillbaka sina tidigare krav och lovat betala tillbaka allt. Alf Enerström menar att det var fråga om en politisk komplot. Och att de många socialdemokraterna på Expressens redaktion ville förhindra en effektiv moteld mot Palme.

— Expressen är särklassigt som annonsorgan, där när man verkligen ut brett till marginalgrupper som går att påverka.

I Expressen hävdades att det förekom diverse oegentligheter med Stiftelsen Alf & Gio, bland annat att man inte hade revisor på i stadgarna föreskrivet sätt, och att

transaktionerna skedde på Alf Enerströms privata postgirokonto (det var därför som kronofogden senare kunde beslagta pengarna).

Alf Enerström berättar att stiftelsens verksamhet upphörde 1979. Sedan dess har det varit fråga om en helt privat verksamhet. "Ingen kan hindra mig från att samla in pengar i privat regi till åsiktsannonsering", säger Alf Enerström. "Det har varit mitt privata postgirokonto som inbetalningarna gjorts på, men jag har inte låtit en enda privat transaktion gå den vägen sedan 1977". Alf Enerström hävdar dock att lejonparten

av pengarna kommer in genom insamlingar runt om i landet. Grupper av socialdemokrater som stöder annonseringen samlar in pengar som sedan kontant överlämnas till Alf Enerström. Det kan röra sig om upp till 100.000 kronor vid ett och samma tillfälle från de större distrikten. "Det är en fråga om förtroende mellan mig och bidragsgivarna. Det behövs inga formaliteter. Misstror givarna min användning av pengarna får de sluta ge bidrag". Han hävdar att 80% av intäkterna kommer genom direktbidrag, alltså inte genom postgirot.

Sammanlagt finns det 13 insamlingskommittéer runt om i landet. Vilka som ingår i dem är dock hemligt. Alf Enerström hävdar att det nästan bara är arbetare som ger pengar. Hos "storfinansen" finns inget att hämta. "Överklassen stöder traditionellt fascisterna ekonomiskt. Det är bara genom att bygga på arbetarklassen som man kan få ett brett stöd för en socialdemokratisk politik."

Sedan sin tid som aktiv inom socialdemokratiska partiet har Alf Enerström ett omfattande kontaktnät. Han får därför veta det

mesta som händer. Han redogör exempelvis för sina intryck i samband med avtalsrörelsen 1980, den som resulterade i storstrejken.

— Jag hade fått informationer som visade att Thorbjörn Fälldin, PTK-ordföranden Ingvar Seregard och LO-ordföranden Gunnar Nilsson kommit överens om att gå med på ett lågt avtal i utbyte mot skattesänkning, hyresstopp och prisstopp. Då hade Sveriges ekonomi kunnat vända. Men Ingvar Seregard måste först stämma av saken med TCO-ordföranden Lennart Bodström, Palmes man, och numera som bekant utrikesminister. Och Palme ville ha konfrontation, av politiska

skäl. För att driva ekonomin i botten och öka socialdemokraternas chans att vinna valet 1982. Själva strejken kostade folkhushållet 5 miljarder kronor, och en del ekonomer har uppskattat de långsiktiga konsekvenserna till 50 miljarder kronor per år i förlorad produktion.

— Tyvärr kunde vi inte gå ut med dessa uppgifter i en annonskampanj. Vi hade inte råd. Det hade behövts 200.000 kronor för att ställa Palme mot väggen. Men vi hade annonserat för 200.000 kronor mer än vi hade sista veckan inför valet 1979, och jag var personligen betalningsansvarig för de annonserna. Jag räknade visserligen med att få in pengarna så småningom, men jag vågade inte dubbla skulden.

Den risken kunde jag inte ta, och jag lyckades inte få fram pengar på annat håll.

— En annan explosiv fråga där jag fick informationer inifrån partiet, från mycket initierat håll, var i samband med ubåtsjakten på Hårsfjärden i höstas. Händelserna på Hårsfjärden ägde rum parallellt med regeringsskiftet.

— Palme tog över den 8 oktober. Det var på gränsen för vad ubåten klarade, men den fick order per radio att hålla ut. Så snart Palme trätt till skulle den släppas. Order om eldavbrott under tre timmar, som ubåten utnyttjade för att smita, gavs redan den 7 oktober på kvällen. Då hade Palme redan börjat ta över kommandot. Det dröjde inte många timmar innan jag fick veta vad som höll på att hända. Jag fick uppgifter både från partiledningen och från marinen. Men uppgifterna kom inte fram i media. Jag gav en intervju för den italienska tidningen La Stampa, en av de största i Italien, som återgav intervjun den 25 oktober förra året. Men det dröjde ytterligare nästan två månader innan uppgifterna kom ut i Sverige

(Forts på sid 21)

Parapsykologi som vapen

I Väst har man kunnat konstatera att Sovjet satsar stora resurser på forskning i parapsykologiska fenomen. Forskningen är mycket målmedveten, och hemlighetsfull. Helt klart är dock att det är ett seriöst och långtgående forskningsarbete som bedrivs. Ett arbete som har anknytning till fenomen som yoga och hypnos, men som i Sovjet även får andra användningar. Det är svårt att få en samlad överblick över vad som sker, och att sortera fakta från rykten. Jüri Lina gör i denna artikel ett försök att reda ut begreppen.

I stäppområdet nära Kujbysjev finns flera viktiga truppförband för kemisk krigföring. Ordningsregler och hygienbestämmelser är betydligt hårdare där än någon annan stans. Även äldre — dvs andra årets soldater — får sitt hår helt bortklippt. På stäppen har man byggt speciella duschar där soldaterna efter dagens övningar måste tvätta sig och sina gummidräkter mycket noga. Där lär man ut hur man använder de mest fruktansvärda kemiska stridsmedel. Soldaterna (bl a estländare) har fått veta att sådana kemikalier bara ska användas på fiendens territorium. Ibland har meniga soldater blivit sjuka på grund av dålig kvalitet på skyddsåtgärderna. Gummidräkterna är ofta trasiga och släpper igenom små mängder av gifter. Det betyder att många fått skador för livet.

De största fabriker för framställning av kemiska stridsmedel ligger i Ural-trakten, där man också har byggt institutioner för experiment med gifter. En av dessa ligger i miljonstaden Sverdlovsk. Också på Krim har Sovjet flera relativt nya förband med speciella uppdrag. Till exempel stöttrupper som fått mycket grundlig utbildning i karate. Dessutom har man i Sevastopol gett lektioner i hatha-yoga för besättningar på ubåtar och andra krigsfartyg.

Sovjet drar sig inte för att använda kemiska och bakteriologiska stridsmedel, något som bevisas genom berättelser av hundratals ögonvittnen från Kambodja, Laos och naturligtvis Afghanistan. Men eftersom få i Väst tror på sådana uppgifter är det fritt fram för Sovjet att agera eller göra vad som helst utan att störas av protester från andra länder. Det verkar omöjligt att föreställa sig att någon skulle kunna använda så omänskliga metoder, särskilt mot civilbefolkningen. Tyvärr är det tvärtom och ingen vet hur många miljoner människor som kommunistregimerna skulle behöva mörda innan omvärlden vaknar upp ur sin sömngång och inser vad som egentligen pågår.

Krusjtjev i Indien

Men det finns mycket värre vapen än de kemiska. Tiden börjar mogna för parapsykologisk krigföring. Vad detta innebär skall förklaras här, eftersom kännedom om detta är nästan obefintlig i Väst. Små informationsbitar som nått Väst genom avhoppare har mötts med skepsis. Orsaken har varit att parapsykologisk forskning inte tagits på allvar i Västvärlden, och i dagens läge ligger Väst mer än tjugo år efter Sovjet. Där började det så här.

1954 besökte Sovjets dåvarande diktator Nikita Krusjtjev Indien. Han uttalade där bland annat önskemålet att bekanta sig med indiska yogis och deras prestationer. Premiärminister Nehru sades ha omsorgsfullt övervägt denna begäran, eftersom han tvekade om det var moraliskt tillräddigt att avslöja något om yoga för en professionell mördare och själsligt eftersatt person som Krusjtjev. Till slut beslöt emellertid Nehru att några yogis skulle visas upp. Krusjtjev fick bevittna hur de nästan kunde stoppa sina hjärtan med hjälp av meditation, och hur de inte reagerade av smärtan när man stack vassa föremål genom kroppsdelar, och hur de klarade av tyngden av en hel lastbil samtidigt som de låg på en spikmatta osv.

Demonstrationen gjorde stort intryck på Krusjtjev och i hans materialistiska föreställningsvärld växte det fram en idé om att använda sådana företeelser till gagn för kommunistpartiet och särskilt KGB. Syftena var inte ädla.

Parapsykologin var inte erkänd i Sovjet före Krusjtjevs Indien-resa. Den ansågs vara en vidskepelse och borgerligt nonsens. Alla som vågade syssla med sådant "strunt" trakasserades, som exempelvis neurokirurgen Smirnov. På grund av hans intresse för yoga blev han förvisad från Moskva och skickad till Asjchabad.

När Krusjtjev kom hem från Indien gav han tillstånd till forskningar i speciella grenar

av parapsykologi. Först och främst sådana som var intressanta för KGB eller militären. Eftersom nya vindar började blåsa kallades Smirnov tillbaka, men han vägrade att återvända till Moskva.

Satsning på parapsykologi

Aren gick och de preliminära forskningsresultaten pekade på parapsykologins möjligheter. 1959 hade man nått så långt att det var nödvändigt med betydligt större insatser. Krusjtjev siktade högre och akademikerna Tamm och Frank och professorn i biofysik L. Tumerman kallades en dag till partiets centralkommitté, där en hög tjänsteman från vetenskapsavdelningen meddelade att partiet beslutat att grunda ett institut för parapsykologisk forskning och att de tre uppdrogs att leta rätt på lämpliga forskare. Tjänstemannen förklarade vidare att institutet fick ett niovåningshus och 10 miljoner rubel (motsvarande 1 miljon nya rubel eller cirka 7 miljoner kronor) i startpengar. Materialister som de var storrade de tre vetenskapsmännen med häpnad över detta.

"Vi kan inte acceptera den höga äran att grunda ett sådant institut, för vi tror inte på parafenomenens existens", gav de tre till svar. "Men partiet tror!" skrek tjänstemannen ilsket.

Det var inte lätt att övertala materialistiskt övertygade vetenskapsmän, utan att förklara det egentliga syftet bakom programmet. Men till sist fick partiet övertag och år 1960 grundades ett hemligt institut för vetenskaplig forskning på Tjermusjkigatan i Moskva. På dörren till det stora huset fanns en mycket intetsägande skylt: "Institutet för problem i informationsöverföring". Institutets syften dölles bakom en falsk skylt. Till ledare för institutet utnämndes två välkända forskare, professor Gellerstein och dr Mirza.

Den första viktiga uppgiften var att forska i telepati, telekinesi, klärvoajans och klär-audians.* På institutet konstruerades alla apparater som behövdes för att observera sådana processer. I Moskva ägnade man sig inte, i motsats till i Väst, åt att grubbla över telepatins existens. Man tog den för given och spelade inte med Zeners kort** Eftersom man utgick från att telepatin existerade slösades inte mycket tid på att fastställa grundlagarna, utan man ägnade sig åt att utforska hur man praktiskt skulle kunna utnyttja hela skalan av företeelser på bästa möjliga sätt.

Forskningarna blev mer och mer framgångsrika. Institutet hade redan hundratals medarbetare, från tekniker till professorer. Med varje ny framgång ökade partiet institutets budget, som slutligen nådde tiotals miljoner rubel i månaden. Med ökade

* Telepati, tankeöverföring; telekinesi, att påverka föremål på avstånd; klärvoajans, "fjärrsyn"; klär-audians, "fjärrhörsel".

** Kort med vissa figurer som används vid experiment med telepati.

forskningsanslag tillkom nya forskningsgrenar. Som exempel kan nämnas experiment med hatha-yoga, radja-yoga, framställning av amuletter med vissa egenskaper, astralprojektion, levitation, dematerialisation av små föremål samt problem och möjligheter med svart magi.* Det låter som en saga, men det är faktiskt sant att allt gjordes för att hitta människor med speciella begåvningar. För att underlätta sökandet öppnades ett par "öppna" laboratorier. Ett låg på Bolsjaja Kommunistitsjeskaja-gatan i Moskva. Ett annat organiserades vid Institutet för kommunikation i stadsdelen Bauman i Moskva. De två laboratorierna blev så småningom mötesplatser för parapsykologiskt intresserade intellektuella och studenter. Där plockades de främsta begåvningarna ut för vidare forskning, och då var det inte längre tillåtet för dem att delta i arbetet i de "öppna" laboratorierna. Istället utvecklades och tränades deras förmåga vid den centrala anstalten. En som träffade en sådan "försvunnen" flicka på gatan ställde frågan varför hon inte längre deltog i lektionerna på universitetet och fick till svar att "vi bör inte träffas mer, för jag har blivit en häxa".

Motkampanj

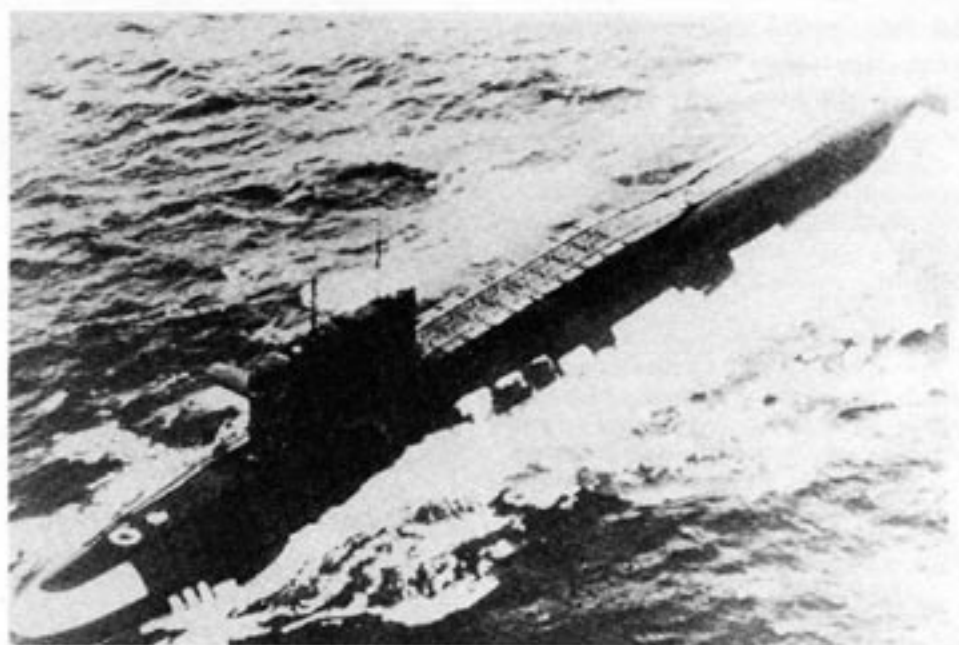
Året var 1964 och då stängdes de "öppna" forskningslaboratorierna. Kampanjer startades för att förlöjliga parapsykologin och forskningen kring denna. Nu, när partiet skaffat tillräcklig information och många medarbetare, var det inte mer nyttigt att låta de vanliga medborgarnas intresse kring sådana "metafysiska" fenomen växa till sig. Ett sådant intresse skulle undergräva den materialistiska världsuppfattningen. Dessutom var det ur sekretesssynpunkt nödvändigt, eftersom man upptäckt parapsykologins användbarhet i militära syften. Därför skulle verksamheten hållas hemlig, och utomstående skulle fås att tro att det inte fanns någon användning för det hela.

Så började utvecklingen av det nya vapenslaget, som syftade till att ge Sovjet ett avgörande övertag på längre sikt. För att inte koncentrera alla hemligheter på ett ställe likviderades det gamla moderinstitutet, och nu växte istället nya topphemliga institutioner fram runt om i landet. Nya laboratorier inrättades i Moskva, Kiev, Leningrad, Novosibirsk, Alma-Ata och Baku. Samtidigt fortsatte den offentliga kampanjen mot parapsykologin, uttalanden och kritiska artiklar från pressen i Väst användes flitigt i den kampanjen. I spetsen för kampanjen stod professor Kitajgorodskij, som yttrade följande: "Parapsykisk forskning kan bevisa Guds existens. Men eftersom vi vet att han inte existerar, så finns det inte heller några parafenomen". Men i all hemlighet fortsatte

man att söka efter medier och genomförde även telepatiexperiment mellan kosmonauter. Man intensifierade också försöken med telekinetisk påverkan på föremål från långt håll. Det tillhörde KGB:s och försvarets intresseområden.

Trollkarlar

Ett par vetenskapsmän fick till uppgift att leta rätt på sjamaner och "trollkarlar" i Sovjet. Och när det inte räckte användes "diplomater" i Afrika och Australien för att hitta intressanta häxdoktorer. Stora mängder guld slösades på att få dem till Moskva för att delta i experiment. En viss doktor M brukade säga till sina medarbetare, att ge mig bara en adress till någon häxa så skickar jag ett flygplan efter honom eller henne

Experiment har gjorts med militär användning av parapsykologi i Sovjetunionen. Bland annat finns uppgifter om att ubåtsbesättningar använts.

omedelbart, om så vore det 1000 mil bort.

Det var 1968, och visar vilka stora resurser som redan då satsades på parapsykiska experiment. Forskningen hade delats mellan flera laboratorier, som hade hand om olika grenar i forskningen. Den syftade nu enbart till att tillgodose KGB:s och försvarets önskemål. Det var början till militära experiment. 1969 genomfördes den första manövern i samarbete med klärvoajanta personer. Under manövern försökte de mentalt skaffa fram uppgifter om trupperörelserna. Slutbedömningen var att experimentet var lovande och att sådana personer skulle kunna användas som "spioner".

Träningen av klärvoajanta personer var så framgångsrik att det bildades en märklig kår för att hjälpa till när någon sovjetisk ambassad arbetade med särskilt viktiga under rättelseuppdrag.

Arbetet med australiensiska sjamaner syftade till att få kunskaper om möjligheter

att ladda olika föremål med önskad negativ bioenergi. Att få fram "amuletter" som påverkar människor. Försöken började 1966. Då laddades souvenirer som sputnikmodeller, trädockor och andra oskyldiga föremål med "vibrationer av depression, ovisshet eller avsaknad av koncentration". För en tid sedan talade en hög amerikansk tjänsteman med parapsykologin A Sjifrin, som för ett tiotal år sedan kunde emigrera från Sovjet. Han berättade att han alltid när han befann sig på sitt kontor kände sig osäker, stressad och fick huvudvärk. Parapsykologen frågade om han hade några souvenirer eller gåvor från sovjetiska diplomater på kontoret. Amerikanen svarade jakande. När han sedan kastat bort sputnikarna m m försvann också hans psykiska besvär.

Ett av de senaste experimenten är försök att med tankens kraft stoppa till exempel fiendens hjärta. Doktor A Romen från Alma-Ata har försvarat en avhandling i ämnet och genomförde demonstrationer med en vanlig groda.

Professor Gellerstein hann före sin död för några privatarbetande parapsykologer i Sovjet berätta att det på Zohnäset nära Baku fanns två hemliga laboratorier. Ett av dem tillhörde KGB, det andra stod under försvarets befäl. Laboratorierna känner inte till varandras existens. Försvarets laboratorium har arbetat med hypnos och har framgångsrikt försökt sätta soldater i trance. Sådana soldater är effektivare och kan utföra de farligaste uppdrag med hög prestationsnivå. Det finns redan förband som tränats efter hypnotisören Pavel Buls arbeten och teorier. Sådana förband sägs vara de djävlaste, eftersom de saknar fruktan.

Jüri Lina

* Astralprojektion, att själen lämnar kroppen; levitation, svävande i luften; dematerialisation, förintelse av föremål.

Avhoppad östgeneral:

"Vi hade agenter i Palmes närhet!"

Jan Sejna är den högste kommunistiske militär som någonsin hoppat av till Väst. Han var general och tjeckiske försvarsministerns stabschef. Han arbetade med Warszawapaktens gemensamma långsiktiga planering och hade därför full insyn i paktens offensiva planering. Han träffade en rad ledare på toppnivå: Krusjtjev, Breznev, Novotny, Dubček osv.

Jan Sejna tillbringade sina första år i Väst hos amerikanska militära myndigheter. Sällan — sannolikt aldrig — har dessa haft tillgång till så högintressanta och topphemliga informationer som de Jan Sejna kunde bjuda på.

Vid enstaka tillfällen har Sejna ställt upp för intervjuer. I Sverige har intervjuer publicerats i tidningen Barometern och i den nu nedlagda tidningen Se. Intervjuerna har gett upplysningar om detaljer i den sovjetiska planeringen för ett angrepp på Sverige. Militära planer som varje förutseende generalstab måste lägga upp.

Nu har Sejna samlat de viktigaste uppgifterna från sin tid i tjeckiska försvarsstabens planering till en bok med titeln *We will bury you* (Sidgwick & Jackson Ltd, London 1982, £ 9:95). Det är en explosiv läsning. Inte minst för att Sejna i boken går in på mer politiska överväganden än i intervjuerna. Vi skall i det följande sammanfatta något av det som Sejna har att säga om Skandinavien.

Svensk neutralitet

Sejna berättar att den sovjetiska planeringen fram till 1963 accepterade Schweiz', Sveriges och Österrikes neutralitet. Dessa tre länder skulle hållas utanför en militär konflikt. Men 1963 framförde dåvarande sovjetiske försvarsministern marskalk Rodion Malinovskij andra tankar. Han menade att respekt för neutraliteten var en "reaktionär position". Malinovskij menade att i den kommande kampen mellan kapitalismen och proletariatet kunde ingen vara neutral. Det skulle vara ett förräderi mot arbetarklassen att respektera en kapitalistisk neutralitet.

Idag ingår alltså även Sverige i Sovjets militära operationsplaner. Norden anses vara ett strategiskt viktigt område, inte bara för

att Finland och Norge gränsar mot Sovjet, utan för att Norden skulle vara en utgångspunkt för vidare operationer mot Storbritannien. Östarméerna håller en styrka på fem miljoner man inom den skandinaviska sektorn. I händelse av krig skulle Sovjet ensamt ta sig an Finland, medan östtyska och polska trupper skulle medverka i angrepp mot Sverige, Norge och Danmark.

Jan Sejna berättar att tjeckoslovakiska kommunistpartiets centralkommitté tillsammans med östtyskar och polacker finansierade vänsterflygeln inom det svenska socialdemokratiska partiet. Tjeckerna själva uppskattade att de i mitten av 1960-talet hade inflytande på ungefär fyrtio procent av partiet. För den som var med och minns "den nya vänsterns" inflytande förefaller siffran på inget sätt som orimlig. Sejna menar att just det svenska socialdemokratiska partiet var lättare att påverka än systerpartier i andra delar av Europa. Svenskarna var mer vänsterorienterade, särskilt när det gällde inställningen till Vietnam-kriget och till tredje världen.

Sovjetagenter i Palmes närhet

De kommunistiska planerna hade tillgång till informationer från partiets innersta cirklar. Sovjetiska agenter fanns i Olof Palmes omedelbara närhet. Dessa rapporterade att Palme visserligen avskydde den sovjetiska kommunismen, men att han var en stor beundrare av Tito och Castro, och att han kände sympatier för den typ av kommunism som förespråkades av Alexander Dubček. Det är i första hand vänsterorienterade socialdemokratiska partier — som det svenska — som blir föremål för sovjetisk infiltration.

Moskva var uppenbarligen missnöjt med det svenska kommunistpartiet. Enligt Sejna finansierades det inte — i motsats till partier i andra västländer — av Moskva. Och vpk-ledningen följde inte ryssarnas råd. För att motverka detta bearbetade östblockets underrättelse-tjänster partimedlemmar på lokal nivå. Agenter rekryterades inom lokalorganisationen, och några sändes för utbildning vid parti-högskolor i Östeuropa. Sejna själv granskade vid ett tillfälle personuppgifter om 400 tänkbara objekt inom den svenska fackföreningsrörelsen! Den polska, tjeckiska och sovjetiska fackföreningsrörelsen hade en gemensam samordningskommitté

för att så effektivt som möjligt kunna utöva inflytande på svenska fackföreningar.

Stockholm spioncentral

Stockholm kallades för "Norra centralen". Alla Warszawa-paktens medlemsländer hade såväl militära som civila underrättelseagenter placerade i Stockholm. Stockholm var centrum för spionaget i hela Norden. Tjeckerna hade vissa specialuppgifter inom Warszawa-paktens samordnade underrättelseprogram. Tjeckerna skulle penetrera socialdemokratiska partiet, ägna sig åt tekniskt spionage och åt militär underrättelse-tjänst. Varje år ordnades en utställning vid inrikesministeriet i Prag. Utställningen var avsedd för medlemmar i politbyrån och högre officerare. Svenska apparater och uppfinningar förekom ofta på denna utställning.

Ingen NATO-hjälp

Den sovjetiska planeringen utgick från att Sverige inte skulle få hjälp från vare sig USA eller NATO vid en isolerad konflikt. Det skulle alltså vara möjligt att genomföra ett angrepp på Sverige utan att riskera en större konflikt. Vid en större konflikt var situationen en annan. Den sovjetiska planeringen utgick då från att Sverige skulle invaderas under krigets första dag! Inom tjugofyra timmar skulle större städer, hamnar och industriområden vara ockuperade. Genom användning av fallskärmstrupper hoppades man kunna erövra hamnar och industrier i huvudsak intakta. På en vecka skulle resten av landet kuvas, fränsett sporadiskt guerilla-motstånd. Sejna menar att öst hade "ordentligt penetrerat det svenska försvaret och hade tillgång till utmärkta källor för militär och teknisk information".

Norska kommunister

I Norge litade man mer på kommunistpartiet. Det var prosovjetiskt och finansierades direkt från Moskva. När oljan i Nordsjön upptäcktes ökade självklart det sovjetiska intresset för Norge.

De planer som gjordes upp under slutet av 1960-talet räknade med att de "progressiva krafterna" i Norge skulle ha lyckats avskaffa monarkin under 1980-talet. Och att en "folkrepublik" skulle inrättas. Man räknade inte med att Västeuropa skulle ingripa, eftersom länderna där skulle vara upptagna av egna problem. Om Sverige var dumt nog

Enligt östagenter i Olof Palmes närhet skall han visserligen vara bestämd motståndare till sovjetisk kommunism, men å andra sidan hysa beundran för kommunism av Castros modell.

att ingripa skulle Sovjet gå till militär offensiv direkt mot Sverige.

Men norrmännen förväntades alltså av egen kraft (men med sovjetiskt stöd) omvandla landet i socialistisk riktning. Förhoppningarna byggde framförallt på den starka pacifismen i Norge — särskilt inom krigsmakten. Och alla de norska partierna hade — enligt bedömningar i Moskva — socialistiska inslag.

Frånsett inom kommunistpartiet hade öst — så vitt Sejna kände till — inga inflytande-agenter i några norska partier. Men en biträdande sovjetisk försvarsminister berättade för Sejna att sovjetiska intressen gjorde goda framsteg på universiteten.

Det fanns också framgångsrika "olagliga" — dvs personer som under falsk identitet bosätter sig i landet och rapporterar direkt hem — utan att ambassaden är inkopplad. Tjeckerna hade själva tre "olagliga" i Norge, och andra Warszawa-paktsmedlemmar hade egna agenter. Dessa var framgångsrika när det gällde att skaffa information om NATO-baser i Norge.

Våren 1967 deltog Jan Sejna i ett möte under ledning av general Sjevtsjenko. Denne var chef för "speciella propagandainsatser". Mötesdeltagarna fick uppdraget att öka propagandainsatserna i Norden. Målet var att samla in komprometterande uppgifter om politiska ledare och att tillverka material som negativt skulle påverka förbindelserna mellan de stora NATO-länderna och de nordiska länderna.

Dansk socialdemokrati

I Danmark var intresset stort för vänsterorienterade partier, socialdemokrater, socialistisk folkeparti och radikale venstre. Tre av de fem "olagliga" som specialutbildats för militära uppdrag i Norden sattes in för att påverka socialdemokratiska partiet. Tanken var att påverka ungdomsorganisationen i första hand, eftersom man bedömde det som svårt att påverka dåvarande partiledning direkt. Utöver de tre tjeckerna fanns möjligen personal även från andra östländer.

Kekkonen samarbetsman

Det är väl knappast förvånande att Sejna säger att Finlands president Urho Kekkonen "samarbetade nära och personligen med Kremli". Men han berättar också att han i många samtal med sovjetiska ledare fick höra frasen "det sköter vi bättre genom Kekkonen". Sejna menar att Kekkonen var mycket skicklig på att framställa det som om ryssarna inte kunde styra finnarna, men det var bara en myt. Finlands formella neutralitet var dock praktisk för Sovjet. Marskalk Andrej Gretsjo — sovjetisk försvarsminister 1967-1976 — berättade vid en föredragning i Prag att Sovjet "slutit en privat överenskommelse med president Kekkonen, en överenskommelse som innebar att Finland i händelse av krig med Väst skulle förklara sig stödja Warszawa-pakten, samtidigt som man skulle förklara sig icke krigförande och kräva respekt för detta från Väst. Trots att man enligt överenskommelsen skulle upplåta både finskt territorium och finska hamnar att utnyttjas av sovjetiska styrkor.

Antischack Forts från sid 15

härkomst och avhoppad sedan 1976. Han fick spela matchen som statslös utan fana. När han i stället för nationalsång bad att få framföra Schillers frihetshymn till musik ur Beethovens 9:a satte ryssarna stopp för detta, liksom när han mer provokativt bad om en fana med hammare och skära med inskriptionen "jag har flytt".

Kortjnojs bok har haft svårigheter att bli antagen av förlag runt om i världen. Förutom i Sverige har den endast getts ut i Argentina och Island, samt som följetong i en schack-tidskrift i Holland.

Jag minns matchen, när den refererades i TV, men där nämndes inte ett ord om räv-spelet Kortjnoj beskriver. Jag betvivlar dock inte en sekund att han talar sanning.

Monica Wiegert

Viktor Kortjnoj: *Antischack*. Askelin & Högghund. ISBN 91-7684-001-8. Kan köpas genom Contra för 59:- plus porto.

Alf & Gio (Forts från sid 17)

då i Kvällsposten. La Stampa lät Enerströms uppgifter gå vidare till Olof Palme för kommentar, han fräste argt ifrån att man inte behövde ta hänsyn till vad en fascist (!) som Alf Enerström hade att säga. Den kommentaren finns också med i La Stampas artikel.

—Palme går Sovjets ärenden. Inte minst Palme-kommissionen, som är en i praktiken rent sovjetisk skapelse, menar Alf Enerström.

Carl G. Holm

AFFISCHER! EXTRAPRIS!

Affisch med Andrej Sacharov och Alexander Solzjenitsyn i formatet 50x70 cm. Endast 15:- plus porto. Vid beställning senast 15 juni. Beställning sker enklast genom insättning av 20:- (porto ingår) på postgiro 85 95 89-4, Stiftelsen Contra, Stockholm.

Det måste löna sig att studera!

Studiekostnader och lönestruktur gör att det idag knappast lönar sig ekonomiskt att satsa på högre studier. Det klarar inte samhället av i längden, menar Anders Fjällström i denna debattartikel.

I dagspressen har flera artiklar om den bedrövliga ekonomiska situationen för många studerande publicerats. Åtskilliga studerande befinner sig på en ekonomisk nivå som med flera hundra kronor per månad understiger existensminimum.

För att ge en smula perspektiv på de studerandes situation kanske det finns anledning att som en jämförelse nämna något om hur samhället öser ut pengar på andra grupper i samhället. Jag tänker då på de s k utslagna, socialhjälpstagarna, som exempelvis utgör en tiondel av befolkningen i flertalet av Stockholms förorter. Det intressanta är att påvisa hur man från samhällets sida väljer att med generöst tilltagna medel stödja de misslyckade, arbetsförmögna och arbetsovilliga, medan de med framtidsutsikter och framåtanda sätts på undantag. Paralleller med svensk industripolitik kan osökt dras.

Med existensminimum avses i princip det lägsta penningbelopp som en person bosatt i Sverige anses kunna reda sig med. För 1983 beräknas detta belopp till omkring 1.600 kronor per månad, när hyran betalats. I stort sett är denna summa identisk med det s k basbeloppet, f r 19.400 kronor per år.

De som p r a alkoholism eller av annan orsak tillhör de "utslagna" i samhället är garanterade detta belopp genom närmaste socialkontor. Ofta brukar dessa kategorier dessutom uppbära generösa bidrag till inköp av kläder, möbler och andra liknande utgifter. För den som någorlunda väl har etablerat sig i "socialsvängen" är det heller inga problem att få extra pengar till hyran — om nu pengarna som skulle ha gått till denna "råkät komma bort". Har socialhjälpstagaren tagit på sig avbetalningsskulder som han inte klarar av eller på annat sätt trasslat till sin ekonomi hjälper socialkontoret även till med detta. Mentaliteten "sköt dig själv och skit i andra" har bland dessa socialhjälpstagare fått sin motsvarighet i "skit i allt, så tar andra hand om dig".

Även andra generösa erbjudanden förekommer. Dagarna före jul serverades t ex

stort julbord för de "utslagna" på Söder till den facila kostnaden av 15 kronor. Förutom förplägnad av högsta klass tillhandahölls bl a fria cigarrer (!) och små prydligt inslagna presenter.

Även Svenska kyrkan är med om att ösa ut pengar på nämnda grupper. Filantropiska, men ack så naiva, diakoner och diakonissor ser med glädje till att den stackars missgynnade får köpa en splitterny färg-TV eller en elegant kostym på kyrkans bekostnad. Är den "utslagne" någorlunda smart går han naturligtvis både till kyrkan och till socialbyrån för att på detta sätt lättvindigt kunna fördubbla den hjälp han kan få utöver socialbidraget eller sjukpensionen.

Listan skulle kunna göras lång över hur kyrkorna och de sociala myndigheterna på detta sätt handskas med medlemmarnas och skattebetalarnas pengar. Många anar nog att allt inte står rätt till därvidlag. Men frågan har blivit tabubelagd; inte ens moderaterna vågar ju ifrågasätta rådande socialvårdspolitik.

De missgynnade

Mot denna överväldigande generositet ska de studerandes situation ställas. De som med studier försöker ta ansvar för sin egen situation möts av en betydligt kärvarare attityd. Här råder knapphetens kalla stjärna.

När studiemedelssystemet infördes var

avsikten att de studerande skulle kunna leva på samma standard som de lågavlönade. Successivt har emellertid gapet mellan dessa grupper ökat så att ett nyanställt sjukvårdsbiträde nu har omkring 1.300 kronor mer per månad att röra sig med än en studerande med studiemedel. Även socialhjälpstagarens månadsbudget överträffar den studerandes. Drar man ifrån den studerandes utgifter för bokinköp etc blir skillnaden 300-400 kronor till socialhjälpstagarens förmån.

Därtill har villkoren för studiemedlen försämrats. Ursprungligen var 25% av studiemedelsbeloppet bidrag. Denna bidragsdel har successivt minskat till omkring 7%. Utöver detta har "räntan" höjts från 3,2 till 4,2 procent. I praktiken betyder det t ex att kostnaden för lånet för den som lånat 75.000 ökar med 16.000 kronor. (Observera dessutom att räntan på studielån, i motsats till alla andra räntor inte är avdragsgill. En ränta på 4,2 procent motsvarar för en person med normal marginalskatt en bruttoränta före skatt på mellan 13 och 17%.

Emellertid, har man när de studerandes situation tagits upp i dagspressen skjutit vid sidan av målet. Det upprörande i sammanhanget är i själva verket inte att många studerande lever under existensminimum. Den som väntar på något gott kan säkert finna sig i några "hundår" — även om han vet att alkoholisten på parksoffan får mer pengar till skänks per månad än han själv ens får låna. Det verkligt upprörande är att för många studerande väntar inget gott. I jämlikhetens Sverige är risken tvärtom överhängande att hans framtida inkomster kommer att ge honom en levnadsstandard som i sämsta fall under en längre tid understiger även s k lågavlönade grupper. De lånade pengarna ska ju även betalas tillbaka, bevars.

Små löneskillnader

Under en rad år har budskapet från LO och andra fackliga organisationer varit att löneskillnaderna är för stora och att man måste satsa på de lågavlönade. Fortfarande efter låglönesatsning på låglönesatsning lyder propagandan på samma sätt — trots att den för varje avtalsuppgörelse allt mer kommit att fjärma sig från verkligheten.

Tar man del av tillgänglig lönestatistik finner man i stället att löneskillnaderna mellan olika kategorier är mycket små. Den lönenivå som flertalet långtidsutbildade uppnår skiljer sig i mycket liten utsträckning från andra, icke långtidsutbildade, grupper.

Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) "översikt över välfärdens fördelning" från 1975 — vilken är den senaste gjorda heläckande undersökningen av detta slag — finner man att förhållandet mellan inkomstnivåerna för utbildad arbetskraft och arbetskraft med minst tvåårig eftergymnasial utbildning i genomsnitt var 1:1,49. För anställda i åldrarna 25 till 44 år var inkomstförhållandet mellan samma grupper 1:1,38.

Efter skatt var den största genomsnittliga skillnaden 0,26. Givetvis finns det även i Sverige personer som tjänar stora pengar, men i genomsnitt ser alltså förhållandet ut på detta sätt. Att det är fråga om genomsnittssiffror indikerar dessutom att det förekommer kategorier mellan vilka inkomstskillnaderna är betydligt mindre.

En grundläggande tanke från politiskt håll har naturligtvis varit att de högutbildade får så trivsamma arbeten att detta i sig ska vara kompensation nog för försakelser under studietiden. Någon morot i form av väsentligt högre inkomst har inte ansetts behövas.

Redan detta resonemang i sig haltar. En lång utbildning är ingen garanti för ett trivsamt och stimulerande arbete, på en trivsam arbetsplats. Dessutom innebär välfärdiga tjänster ofta stressfaktorer i form av exempelvis större ansvar. Än mer slagsida får resonemanget när återbetalningen av studielånet sätts in i ekvationen. Det visar sig då att många studerande helt enkelt hamnar på *minus*sidan. Efter sju till åtta års utbildning eller mer finner de sig ha en nettoinkomst som, när återbetalningen av studielånet är från dragen, i en hel del fall t o m understiger den nettoinkomst som deras jämnåriga, som valt att förvärvsarbeta i stället, i stort sett haft redan från början.

Sjukvårdsbiträde contra jurist

Situationen varierar givetvis beroende på vilka kategorier man jämför. Vissa högutbildade uppnår högre inkomst än andra, med lika lång utbildning. Man använder den totala livsinkomsten, dvs den totala penningssumma som individen förtjänar under sin livstid, som måttstock, finner man att även mellan en högavlönad civilekonom — som tillhör de allra högst avlönade akademikergrupperna — och ett butiksbiträde — som tillhör de sämst betalda låginkomsttagarna — blir skillnaden endast i storleksordningen 30%.

Jämför man i stället de grupper bland de långtidsutbildade som tjänar under genomsnittet med de grupper bland de med obetydlig utbildning som tjänar förhållandevis bra, blir t o m skillnaden i *bruttolön* högst obetydlig.

Ett nyanställt sjukvårdsbiträde med några veckors utbildning tjänar t ex lika mycket som en nytexaminerad jurist med två- eller treårig gymnasieskola och därtill 4,5 till 5 års universitetsutbildning, dvs med en sammanlagd utbildning utöver grundskolan på sju till åtta år. Enligt en undersökning gjord av SACO/ SR 1981 är det t o m så att en tredjedel av de nyexaminerade juristerna tjänar *mindre* än ett sjukvårdsbiträde.

Bland de jurister som genomgått s k notarietjänst efter avslutad utbildning — normalt under två och ett halvt år — uppnådde en tredjedel därefter en bruttolön som med 500 till 1.000 kronor översteg sjukvårdsbiträdets, medan en tredjedel hade en bruttolön som översteg sjukvårdsbiträdets med 1.000 till 1.500 kronor. Emellertid är

det två år efter avslutad utbildning för de flesta dags att börja återbetala studielånet. Beroende på antalet studieår och antalet avbetalningsår — som regel ska skulden vara återbetald vid femtio års ålder — innebär återbetalningen en månatlig utgift på mellan 500 och 1.000 kronor — något som bekant ska betalas med skattade pengar. I praktiken blir kontentan att löneförhöjningen efter notarietjänsten och den ökade månadskostnaden i bästa fall går jämt upp. För många blir det i stället ett minus i protokollet. Till detta ska läggas att endast omkring hälften av de nyexaminerade juristerna kan beredas notarietjänst. För de femtio procent av juristerna som inte lyckas få en notarietjänst, vilket anses vara en viktig merit, är framtidsutsikterna ännu dystrare.

Framtiden

Frågan måste då på allvar ställas: Lönar det sig att studera? Existerar det i dag tillräckliga incitament för att satsa på en lång utbildning?

Frågan är om inte något drastiskt måste göras inom en snar framtid för att studier vid universitet och högskolor skall te sig mer attraktiva. Hittills har rekryteringen till långa utbildningar fått draghjälp av de "dåliga tiderna" och bristen på arbete. Men hur blir det när konjunkturkurvorna vänder uppåt igen? Vem vill satsa arbete, tid och förklarad inkomst på något som alltfler anser inte lönar sig?

För varje nation är det av högsta vikt att slå vakt om en hög utbildningsnivå. I få länder, om ens något land, är det mindre lönsamt att studera än i Sverige. Därtill är inte antalet studerande vid högre utbildningsanstalter i Sverige, trots att motsatsen ibland hävdas, särskilt högt. Endast dryga två procent av den svenska befolkningen befinner sig i sådan utbildning. I USA är exempelvis motsvarande siffror två och en halv gånger högre!

Att löneskillnaderna är så väl tilltagna att individen upplever att han får lön för sin studiemöda, och att hans arbetsinsats och ansvarstagande betalar sig, är av fundamental betydelse för vår välfärd och internationella konkurrenskraft. En fortsatt utveckling mot minskade "klyftor" kommer i slutändan att drabba samtliga grupper i vårt land — inte minst de sämst ställda.

Anders Fjällström

Billiga böcker!

Genom

Bokklubben Frihetsforum.

Skicka efter information från
Contra, Box 6082, 102 32 Sthlm.

BESTÄLL CONTRAS ARTIKLAR HÄR!

Extrapris!

... Solzjenitsyn/Sacharov-affisch 15:-
(Erbjudandet gäller till den 15 juni 1983)

Prislistan gäller fr o m 1983-04-07. Reservation för prisändringar som träder i kraft när ny prislista utkommer. Priserna inkluderar 23,46% mervärdesskatt.

Contra

... Contra, äldre nr, per styck 5:-
... Contra, prenumeration 39:-

Affischer

... Solzjenitsyn/Sacharov 24:-
... Churchill 24:-
... Sovjet ut ur Östeuropa 9:-
... Contra-affischen gratis

LP-skivor

... Sånt som får mig att älska till 46:-
... En sång om friheten 46:-

T-shirts

... "Sverige fritt från socialism" 44:-
... Sverige-Amerika-tröjan 44:-
... Frihet för Östeuropa 34:-
... Contra-tröjan 34:-
Storlekar: 140cl, 150cl, 160cl, XS, S, M, L, XL, XXL och XXXL.

Klisteretiketter

... Sverige fritt från socialism, 7st 3:-
... Med USA för frihet, 10 st 3:-
... Prag 1968 2:-
... etikettark, 24 märken, 8 motiv 5:-

Rockslagsmärken

... Nej till kommunism 4:-
... Sverige-Amerika-märket 4:-
... Svenska flaggan 4:-
... Stoppa vänsterextremismen 4:-
... Löntagarfonder. Helknäppt. 4:-

Vykort

... Nancy & Ronald Reagan, 5st 10:-

Bildekaler

... "Sverige fritt från socialism" 10:-
... Stärk försvaret NU! 10:-
... Mot löntagarfonder 12:-

Nyckelring

... Svenska flaggan 7:-

Böcker

... Andersson: Rättsstat i uppl 40:-
... Anger: Raoul Wallenberg 72:-
... Barron/Paul: Kambodja 29:-
... Beckmann: Kärnkraft 33:-
... Burke: Reflektioner om... 71:-
... Carlsson: Jag var fånge i Sovjet 38:-
... Edwards: Ronald Reagan 71:-
... Gerholm: Varför kärnkraft 15:-
... Hegeland: Vad tjänar du mest på? 18:-
... Holmberg m fl: Östeuropa 40:-
... Husbondens röst 40:-
... Huyn: Uppmarschen 58:-
... Häggman: Förintelsen 19:-
... Häggm/Skard: Kommunismen 41:-
... Johnsson: Dessa förföljda 45:-
... Har freden en chans? 59:-
... Janouch: Siste mohikanen 69:-
... Kortjnoj: Antischack 59:-
... Kung: Sådan är socialismen 29:-
... Skrattsalvor mot öst 36:-
... Leys: Kinesiska skuggbilder 50:-
... Nilsson: Skattesmällen 60:-
... Nixon: Det verkliga kriget 60:-
... med Nixons namnteckning, tillägg 31:-
... Sanden: Eva — agent för KGB 46:-
... Solzjenitsyn: Västerlandets misstag 40:-

... Strauß: Uppror i öst 20:-
... Tyranniets triumf 3:-
... Walker: Kina 5:-
... Wiegert: Dagis — Nej tack 39:-
... Vittnen från Gulag 25:-

Genom medlemskap i Bokklubben Frihetsforum kan flertalet böcker fås till reducerade priser. Skriv så sänder vi fullständig information.

Beställ så här:

1) *Postgiro*. Sätt in beloppet på postgiro-konto 85 95 89-4 (i Finland 1125 82-9, i Norge 1 99 82 77 och i Danmark 1 69 06 98). Eller svenskt bankgiro 261-2638. Ange på talongen önskade artiklar. *Porto tillkommer med 5:- per beställning.*

2) *Check*. Skicka in beställningssedeln tillsammans med check ställd på Stiftelsen Contra. *Porto tillkommer med 5:- per beställning.*

3) *Postförskott*. Skicka in beställningssedeln till Contra. Vi sänder varorna per postförskott. *Porto tillkommer med 12:- per beställning.*

Beställningar över 150:- levereras utan portotillägg. Angivna priser gäller även i norska kronor. Vid omräkning till finska mark dra av 20% och till danska kronor lägg på 25%.

Betalningssätt:

Postgiro Check/kontanter

Postförskott

Anges ej betalningssätt skickas beställningen automatiskt som postförskott.

Contra, Box 6082, 102 32 Stockholm.

Namn

Adress

Ortsadress

CONTRA 4 1983...

I kommande nummer av Contra presenterar vi Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, ett okänt och svåröverkomligt aktstycke, som kan åberopas lika effektivt som svensk lag inför domstol.

Vi kommer att närmare granska Sovjets förhållanden i Sverige.

Andra frågor som kommer upp är kemiska stridsmedel, kärnvapenbalansen och den politiska utvecklingen i Finland.

Det är något av vad vi räknar med att kunna erbjuda våra läsare i de närmaste numren.

...kommer i juni